

Гуцульськ

КВАРТАЛЬНИК ГУЦУЛЬСЬКОГО ОСЕРЕДКУ В ЧІКАГО

Рік I

ОСІНЬ, 1967

Ч. 4

СТЕПАН КЛОЧУРАК
Організатор Гуцульської Республіки
(Знімка з пізніших часів)

« Г У Ц У Л І Я »

ілюстрований журнал Гуцульського Осередку в Чикаго, Ілліной.

Редагує Колегія: Голова Колегії д-р Василь Стефурак, Головний редактор д-р Іван Докторук, Секретар — Микола Домашевський

“HUTSULIYA”
Quarterly Journal
c/o Ukrainian National Museum
2453 W. Chicago Ave. Chicago, Ill. 60622, USA

З М І С Т

Від редакції	стор. 1
Інж. Антін Кушинський — Гуцульська Республіка	2
о. Ілля Нагірняк — Гуцульське весілля на Буковині	14
Марія Остромира — З Косова до Гриневи	39
Михайло Ломацький — Велике серце	45
Е. Домашевська — Коломийки	46
Микола Домашевський — Розлучення	48
Носмертна Згадка	51
Листування редакції	52
Виказ нових пожертв на пресовий фонд	
Видавничий фонд Михайла Ломацького	

Передрук матеріалів з «Гуцулії» доз воляється при умові подання повної назви журналу.

Передплата в ЗДА і Канаді на рік 5.- доларів, — а ціна окремого числа 2.- долари.

Передплата на рік в інших країнах:

Англія 35 шіл., Австралія 4 дол., Австрія 100 шіл., Аргентина 500 пезів, Бельгія 200 б. фр., Німеччина 15 н.м., Франція 20 фр., Швеція 20 корон.

Передплату, дари на пресовий фонд, дописи й фотографії посилати на адресу, що її подано вгорі.

ГУЦУЛІЯ

КВАРТАЛЬНИК ГУЦУЛЬСЬКОГО ОСЕРЕДКУ В ЧИКАГО

Рік I

ОСІНЬ, 1967

Ч. 4

«ГУЦУЛІЯ» — В ПЕРШОМУ РОЦІ ПРАЦІ

Перше число «Гуцулії», ілюстрованого квартальника, вийшло взимку 1967 р., а це четверте з черги число — осіннє, закінчує перший рік видавання журналу.

Чи виконував журнал ті завдання, що виложені в його першому числі в статті Гуцульського Осередку й Редакції?

Коли прочитати всі чотири числа журналу, то відповідь буде позитивна.

Журнал став об'єднуючим чинником, бо приєднав около 300 передплатників-гуцулів, а це є значна частина невеликої назагал еміграції з Гуцульщини.

Матеріал поміщений в журналі, є щодо змісту різномірний. Є статті що відносяться до історії, літератури, побуту й обряду, до організаційного життя гуцулів тощо.

З історичних статей годиться відзначити: З історії Гуцульщини; Гуцульська Республіка, Мовний (язиковий) плебісцит, Вибори до сойму і Закарпатська Січ. З літературних статей: Лицар з Чорногори, Марко Черемшина, його ж новеля: На Купала — на Івана, дещо з творів М. Ломацького і Гната Хоткевича, Коломийки — душа народу, вірші про Карпати й танок і гуцульську музику. Про обряди й побут говорять Колядки,

Гагілки, Гуцульське весілля в Буковинських Карпатах.

На це «Весілля» звертаємо особливу увагу Шановних Читачів і тих, що цікавляться народньою творчістю. Оце гуцульське весілля охоплене в цілості та не було досі ніде надруковане.

З нагоди вояцького ювілею є стаття: Усукуси з Чорногори. Не бракує також і репортажів: Дарабами на хвилях Черемошу, З Косова до Гринєви і Розлучення. Про гуцульський Храм, гумор та ще дещо відсилаємо цікавих до журналу.

Прикрасою журналу є багато знімок осіб і краєвидів з Гуцульщини. Під цим оглядом журнал «Гуцулія», мабуть, без конкурента між подібними журналами у вільному світі.

Журнал найшов теплий і прихильний відгук у читачів і в пресі. Це один бік справи. А другий — це сильна матеріальна база, кінцева для «життя» журналу. Маємо на думці пресо-вий фонд, бо 5 доларів передплати на рік при малому числі передплатників покриває заледви частину коштів видавництва, а про якусь заплату співробітникам нема що й згадувати. Бож коли Вам, дорогі земляки - гуцули, ще жива туга за зеленою, хоч і «обголеною» з лісів Верховиною, відкрийте свої ки-

шені, а хто з Вас заможніший, нехай стане спонсором бодай одного числа журналу. Труд і кошт для доброї справи не пропаде, а майбутні покоління вдячно Вас спом'януть.

Усім, що письмом і грошем, доброю порадою і прихильністю причинилися до «життя» журналу, складає сердечну подяку

Редакція

Антін Кушинський

ГУЦУЛЬСЬКА РЕСПУБЛІКА

Приповідка про «козака невмираку», яка символізує невмирущість взагалі української нації, найяскравіше підтвердилась в історичних подіях на українських землях після першої світової війни. Тоді, в роках 1917-19, по-мimo кількасотлітньої асиміляційної чинности займанців, відновилося не лише національно - культурне, але й політично - державне життя на всіх наших теренах. Відроджувалося воно на Наддніпрянщині, на Кубанщині, в Галичині, Буковині, на Закарпатті і навіть в азійських колоніях наших виселенців — на Зеленому Клині і в Сірій Україні. Але коли періоди пацування чужинців над нашим народом над Дніпром і Дністром продовжувалося від 250 до 500 років, то на Закарпатті, а в тім числі і в Гуцульських Карпатах, по Тисі, малярське панування затягнулося майже на тисячу років. І ось на тому клантику української землі, здавалось -- всіма забутому й відірваному від етнографічного українського масиву, спалахнув в роках 1938-39 дух національного відродження і там постала Кар-

патська Україна. Але заки це сталося на терені цілої Закарпатської області, що її заселяють наші племена бойків, лемків і гуцулів, то першими завзятими самостійниками показали себе закарпатські гуцули в околиці Ясіня - Рахів і попередили на 20 років постанову Карпатської України проголошенням своєї Гуцульської Республіки.

Співець чарів природи й патріотичних закликів до боротьби за рідний край, поет Олесь, у вірші «На зелених горах» лишив нам таку поетичну й символічну візію про закарпатську Гуцульщину:

Країно див! Далека мріє,
Зелена казка серед гір,
Де вітром дух наш вільний віє,
На гори загнаний, як звір;
Де голод він пустив до хати,
Де дав він тіло розп'ясти,
Щоб тільки скарби заховати,
Щоб тільки душу зберегти...

Ой, сестриці, ой братіки милі,
Прокидайтесь, співайте пісні
На глибокій, високій могилі,
На великій гуцульській труні.
Прокидайтеся, гори високі,
І фортеці будуйте міцні,
Розставляйте сторожі стоокі,
Роздавайте рожки голосні...

Хай мавки танок танцюють,
Хай мерці в могилах сплять,
Доки кінський біг почують,
Доки сурми загримлять!...

Сурми заграли... Кінчалась перша світова війна... При берестейських

переговорах в перших днях лютого 1918 року українська делегація категорично поставила домагання приєднати до Української Держави, крім інших наших Західних земель, також Закарпаття, що було під Мадярщиною. Це домагання обурило Австро-Угорську делегацію і викликало незрозуміння з боку німців. Їхній представник, генерал Гофман, вважав те питання за передчасне. Тому, щоб не дразнити мадярів, питання про Закарпаття в Берестейському договорі було виключено . . . Але після Берестейського миру Австро - Угорщина котилася до свого кінця. Почались революційні рухи народів, поневолених тією двоєдиною імперією. Почались самостійницькі змагання. Закарпатські українці також почали самі рішати про свою долю . . . Не є нашою темою описувати ті події, що розгорталися по цілому просторі Закарпатської волости, що завершилася постановням держави Карпатської України в 1939 році. Нашою темою є розповіді про східну частину Закарпаття, заселену гуцулами, яка в тих подіях була більш експансивною.

Гуцули, як Довбушеві нащадки, що вже по своїй натурі жвавіше реагують на життєві обставини, не витримали під кінець першої світової вій-

ни. Економічні недостачі в наслідок воєнного лихоліття враз із браком харчів особливо гостро відчувалися в горах, де транспорт однією лише залізницею був дуже утруднений через військові події, що точилися саме в тій околиці. Загострились палкі невдоволення на жидів, що, користаючись тими обставинами та поблажливим відношенням до них мадярської адміністрації, стали правдивими п'явками на гуцульському тілі своїми торговельними лихварськими операціями. Крім цього, невгамовний тиск і шикани самих мадярів, що панували над країною . . . все це привело до вибуху гуцульської палкої душі. В Ясіні почалось повстання і скоро поширилось на довколишні села. Те повстання набрало характер національної революції. Його прекрасно описав Улас Самчук у романі — «Гори говорять». Той твір створив він на підставі живих спогадів, що їх він збирав в тій околиці від сучасників і навіть деяких провідників того зриву, як от від Юри Цокана, Гната Тулайдана, Німчука, Василя Ключурака, від братів Клемпушів — Івана, Василя й Дмитра та інших.

Тим рухом свого часу зацікавились журналісти закордонного світу і на Гуцульщину потягнулись кореспон-

ТОВАРОВИЙ ДІМ

« Д Е Л Ь Т А »

2242 Вест Чікаго Евеню, Телефон: ВЕ - 5 - 7788

**ПРОДАЄ РІЗНІ РЕЧІ З УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО
МИСТЕЦТВА ДЛЯ ДЕКОРАЦІЇ ХАТИ І ОДЕЖІ:**

Вишивки, килими, дереворізьбу, кераміку гуцульську, трипільську і декоровану вишивковими зображеннями; також усі матеріяли для вишивання як нитки, панамы, канви юти і проче. Дельта провадить також висилкове бюро пачок в Україну; там можна закупити рівно ж усі потрібні речі для таких пачок.

Власники фірми Дельта: д-р Богдан і Олена Старухи

денти збирати відомості, фотографувати гуцулів, як якусь невідому доти екзотику. Той повстанський рух, що його мадяри зневажливо називали «бунтом» проти державної влади, завершився ентузіастичним проголошенням вільної і незалежної від мадярів Гуцульської Республіки. Це сталося в Ясіні за даними з місцевих уст 8-го листопада 1918 року, за іншими відомостями — 7-го січня 1919 року, коли на поміч гуцулам прибув відділ галицького війська. На чолі цієї маленької, як швайцарський кантон, але завзятої та гордо-войовничої держави поставлено Степана Ключурака, братів Клемпушів та інших провідних гуцулів . . . При цій нагоді слід згадати, що ці ж провідні особи пізніше через 20 років, коли постала Карпатська Україна, появилися знову на провідних становищах уже цілого Закарпаття: Степан Ключурак став міністром Карпатської України, Дмитро Клемпуш — Головним Командантом Карпатської Січі, Василь Клемпуш — послом Карпатського Союму, Василь Німчук — редактором . . .

Як відгук тих подій відбулися «Кравці Збори» представників східного Закарпаття в Мармарошському Сиготі 18 грудня 1919 р. з участю гуцулів і там ухвалено відірватись від Мадярщини і злучитися з Соборною Україною.

Але тоді на Закарпатті були критичні часи, а гуцули завзяті своїм повстанням, нетерпеливились, їх буйний характер кликав до чину. Бо в той час з півдня рушилась мадярська комуністична армія, а на неї тиснули румуни, просуваючись в напрямі Закарпаття, зазіхаючи на Закарпатську Гуцульщину. З другого боку, з заходу, положення ускладнювалось з Чехословащиною, що мала свої аспірації на підставі договору 23 липня 1918 р. американських русинів в Скрентоні з Масариком про приєднання Закарпаття до ЧСР.

Тому, що ні Збори в Мармарошському Сиготі, ні гуцульські повстанці не мали в той час відповідної власної військової сили, то з Закарпаття відправлено в Станиславів до Українського Генерального Секретаріату Західної Української Народної Республіки просити помочі. В тій делегації брали участь гуцули: Юра Цокан з Ясіня та Николай Кабальок і Іван Баклажук з Квасів.

Але Генеральний Секретаріат не хотів входити в конфлікт з румунами. Справу полагодили самі військовики на свій спосіб. З Станиславова мала вийти група галицького війська в напрямі на Мукачів. Другу групу рішено було zorganizувати на Галицькій Гуцульщині в Коломиї і вислати через Ворохту до Ясіня. Цю допомогу треба було вислати негайно, щоб захопити територію Закарпатської Гуцульщини скоріше, ніж на те спроможуться румуни, що посувалися в напрямку на Мармарош-Сигіт...

На Свят-Вечір 6 січня 1919 року в Окружній Команді в Коломиї, в порядку «безумовно - довірочного» воєнного наказу zorganizовано відділ. Командант групи, поручник д-р Петро Зволинський дає подрібні вказівки чотарям Євгенові Поповецькому,² Юркові Циганюкові³ та Степанові Зибачинському і призначає виправу вже на другий вечір. Вже завтра, на перший день Різдва Христового, мусять вони зайняти Ясіня. Там мають сформувати наскоро відділ добровольців гуцулів, кинутися на Мармарош -Сигіт і, занявши його, злучитись із Станиславською групою, що вийде на Мукачів. По всій залізничній лінії Ясіня - Сигіт стоять червоні мадярські залоги. Їх треба зліквідувати. Нарада закінчилась коло 2-ої години ночі, а вже ранком 7-го січня всі зійшлися в касарні 36-го полку ім. Гетьмана Івана Мазепи і стали готуватись до виправи.

7-го січня о годині 4-ій по полудні вже все готове. Коломийська група

складається з трьох старшин, шістьох підстаршин, чотирнадцятьох стрільців та двох ясінських гуцулів, як провідників, разом 25 лицарів. Узброєння кожного: карабін, 50 набоїв, пістоля Штаера та по дві ручні гранати. Машині кріси мали собі здобути від мадярів. Тимчасову команду над групою перебрав чотар Зибачинський.

О 7-ій годині вечора простував відділ з касарні на залізн. двірець. Окрім них, ніхто інший не знав, пощо й куди вони рушили. Подальше від двірця, щоб ніхто не бачив, повлазили вони в товарний вагон, замкнулись і вже по кількох хвилинах причепив їх паротяг на кінці особового поїзду. Лиш один машиніст знав, який товар він везе на той бік Карпат. Він же знав, що перед Ясіням він мав придержати поїзд на кілька хвилин, щоб стрільці мали час вискочити з вагону. Там їх чекали ще три

ясінські гуцули, що мали завести відділ під бараки — касарні, де знаходилась мадярська залога.

Евентуальна невдача цієї виправи помстилась би криваво на її учасниках. Дипломатичною дорогою не було б удалося оправдати цього виступу. Кожний це знав, що його доля залежить від рішучости й сприту його самого і кожний був, як залізний. Відвагу їм давала віра в справедливість своєї справи, а цю віру скріплювалось надією на Божу поміч...

Ще не було 2-ої години по півночі, коли поїзд припинив на хвилину хід і всі учасники виправи повискакували. Чотар Циганюк з чотирма стрільцями рушив слідом за поїздом і захопив бюро руху й телефон на двірці Ясіня. Решта під проводом трьох місцевих гуцулів тихо просувалася селом до касарні мадярської залоги. Перед баракком касарні заскочили двох вартових і їх обезброїли. Потім

У НОВІЙ МОДЕРНІЙ КРАМНИЦІ!

Споживча крамниця

(Українсько - Американського Кооперативного Товариства

«САМОДОПОМОГА»

При 2204-06 В. Чікаго вул., Чікаго, Ілл.,

Просить Вас загостити до неї і поладнати в ній свої закупи. У ній Ви найдете першої якості споживчі товари, свіжу городину і ярину, набіл і м'ясо. Всі товари продається по конкуренційних цінах.

Купуючи в крамниці, Ви причиняєтеся до розбудови Кооперативної оселі в Равнд Лейку, Ілл., а тим самим до росту і скріплення нашої української громади.

стрільці вскочили в касарню, що була слабо освітлена, і розбіглися по залі, де глибоким сном спали червоні гонведи. Зброю їхню захопили в прибічній кімнаті. Тому мадяри без жодного спротиву, піднявши руки, здалися в полон: 187 вояків на чолі з своїм капітаном. В руки українців дістались 260 рушниць, 4 скоростріли та поважна кількість муніції й ручних гранат, а до того ще й добрий провіант. Так здійснились слова літопису: «Один бо хоробрий поженет сто, а од ста двигнеться тисяща»...

Чотар Поповецький з 14 стрільцями й гуцулами стережуть полонених а Зибачинський теж з гуцулами йде на двірець, де Циганюк зі своєю чвіркою зробив також все, що було наказано. Начальника двірця вже заарештовано, а коло телеграфу й телефону працює його помічник - українець з Наддніпрянщини, з полонених у світовій війні, про що мадярська влада не знала, бо він своє походження ще раніше «сховав»...

Світає 8-го січня 1919 року. Гуцули в Ясіню під проводом братів Ключураків та Клемпушів проголосили збройний наступ Гуцульської Республіки проти мадярів з ціллю зайняти Пютисся аж до Сиготу. Військових добровольців формує Іван Клемпуш. Перший їх відділ — 32 озброєних гуцулів, у своїх чудових яскраво-кольорових убраннях, перебирають двірець і вивішують синьо - жовту хоругву на будинку.

Того ж дня прибуває, зустрінутий військовим церемоніялом, як командант, поручник д-р П. Зволинський.

9-го січня розпускають полонених.

19-го січня з Косова прибуває сотня галицьких стрільців з двома скорострілами під командою поручника Миколи Саевича¹ та ще одна чота з Коломиї під проводом хорунжого Білецького. Прибуває поручник Воробець і перебирає тактичний провід дальшого наступу на Мармарош - Сигіт. З ним же прибув чотар Герасимо-

вич для національної пропаганди, з українськими книжками та часописами.

Спроба переговорів з мадярами про добровільне звільнення залізниці для заняття української території нашим військом не дає результатів. Тоді, по такому Святославоному лицарському правилу — «Іду на Вас», 14-го січня виступило гуцульське військо, вже в складі двох сотень і одного пробоевого відділу при шести скорострілах, оружно проти мадярів Наступали поїздом з тендером спереду, з укріпленими на ньому скорострілами. А гостинцем, що йде попри залізницю над рікою Тисою, провадлям між горами, рушив другий відділ. В шести кілометрах коло Кевелева сталася перша коротка бойова сутичка з мадярами. Вони лишили своїх рапчених і вбитих та кількох полонених і втекли через Кваси до Рахова. Того ж дня гуцульські відділи захопили Кваси й Рахів, звідки мадяри поспішно відступили двома шелонами. Перестрілка велася недовго, так що над вечір Рахів був в наших руках. В той час туди прибувають з Коломиї під командою поручника Ярослава Гафтуняка дві польові гармати.

Залишивши в Рахові підхоружого Н. Нерга, як команданта залоги, відділ гуцульського війська заняв 15-го січня Трибушани і Великий Бичків та наблизився до Мармарош-Сиготу. Там одержано відомості, що з другого боку, хоч ще далеко до того міста, але вже знодять бої румуни з червоними мадярами, також простуючи до Сиготу.

Мармарош - Сигіт гуцули захопили також легко. Мадярський підполковник — командант міста не чинив великого опору. Тут гуцульський відділ захопив 30 крісів та 3 скоростріли. На двірці гурток студентів українців зустрів нашу виправу співом «Ми гайдамаки». Під звуки військової сурми піднісся на двірці україн-

ський прапор, що його подарувала група коломийської інтелігенції, що вже довідалась про звільнення Ясіня від малярської влади й послала той презент вслід за наступаючим гуцульським військом.

Провід групи того війська перебирає поручник д-р Денис Маер - Михальський. Український відділ розміщується в місті в касарнях та виставляє сторожу на двірці, в місті та

другий день румуни вишлють парламентарів для порозуміння в справі Сиготу і взагалі відносно взаємин між румунським і українським військом. Тому нашим стежам наказано при наближенні румунів не стріляти.

Однак вночі з 16-го на 17-те січня румуни зрадливо оточили Сигіт густими лавами свого значно переважачого числом війська і сильним обстрілом та багнетним нападом відня-

с. Ясіня — столиця Гуцульської Республіки

в бік румунського наближення. Команда наша шукає дипломатичного зближення з румунами. Румуни вступають з нами в телефонічні переговори і ад'ютант румунської бригади, поручник Грам, повідомляє, що на

ли Сигіт. Не було з їх боку жодного геройства, а лише нечесне зламання угоди про мирні переговори. Не трудно їм було мати перемогу над кількома сотнями гуцульського війська, коли вони напали цілою брига-

дою. Захопивши місто, румуни кольбами крісів добивали наших ранених героїв та ще дужче знеславили себе мародерством — грабунками плащів і обуви з наших недобитків, що попали їм в полон. Кругом міста, аж до замерзлої Тиси лежали трупи українських стрільців і гуцулів, що завзято бились, не піддаючись до самої смерті. Дорого заплатили закарпатські гуцули з галицькими стрільцями за цей наступ на Сигіт: 60 убитих та 30 ранених. Це відношення — в два рази більше убитих ніж ранених — найяскравіше показує, як хоробро й завзято боронили свою честь наші добровольці. Тут упали за Гуцульську Республіку такі галицькі старшини: чотар Євген Половецький, пор. Я. Гафтуняк — артилерист (ред. І. Д.) та підхорунжий Забадюк, правдоподібно, судячи по їх прізвищах, — також гуцули з прикарпатського боку. Полоненим же румуни закинули,

що вони большевики, змішуючи таким чином наших вояків з тими мадярами, проти яких і ми, і румуни наступали перед критичним днем, та які утекли з-поміж двох огнів. Мало того. Полоненим румуни загрозили розстрілом і страшенно над ними знущалися протягом семи місяців інтернування в Сібіу (Германштадт). Лише по довгих стараннях української влади ЗУНР з Станиславова, тих полонених нарешті пощастило перевести через Дністер до Кам'янця Подільського на терени Наддніпрянської України.

В той час, як сталася ця подія в Сиготі, на нашу залогу, що лишилась в Рахові, напали мадяри, що їх звільнено з гуцульського полону, та що розбіглись перед гуцульським наступом, а тепер скористались відсутністю більшого відділу українського війська в тім містечку. Вони ранили команданта залоги і двох стрільців, од-

DARC PHOTO SALON

Д А Р К

Єдине українське студію в Чікаго

з найкращою славою між своїми і чужими.

«Ой у хаті метушня,
Ой у хаті сварка,
Батько хоче йти до жида,
А мати до Д А Р К А.»

Не робіть помилки — ДАРК студію є під адресою:

2059 W. Chicago Ave. Chicago, Ill., Phone: HA 1-2254

ного вбили, а решту полонили та жорстоко розправилися з місцевими гуцулами, що завзято боронились самі й заступалися за стрілецьку залогу. Між ними впав у вуличнім бою староста Рахова, гуцул Іван Попенко, разом з іншими односельчанами. Закарпатський поет Василь Гренджа-Донський увіковічнив його славу таким віршем про всю ту епопею:

СМЕРТЬ ІВАНА ПОПЕНКА

О, хто ж то Попенко?

*Попенко, звичайний Гуцульщини син.
Попенко із крові повстанець один!
Він сином народу, що муки зазнав,
В ярмі, у неволі віками страждав.*

О, хто то Попенко! . . .

*Кругом небезпека, кругом вороги,
Мадярська держава і . . . земні боги.
Попенко ночами в околиці бродить.
Так віддано щиро за справою ходить!
Попенко відважний, Попенко герой!*

*І сіє він слово і гасло нове,
Що подихом волі розбурхало світ:
«Вставай, мій народе, бо воля зове!
Вставайте до бою, порвіте кайдани,
У вільні руки ви зброю беріть!
І вільнее сонце засвітить над нами.*

*— Ох, гори камінні, промовте, скажіть:
Чи ж ми не страждали за тисячу літ?
Нас вішали, били, без суду стріляли,
Знущались над нами, в тюрми замикали
Історія наша — то муки, терпіння,
Багато говорять криваві листи . . .
Нам висохли очі, в журбі по камінню,
Ми сіяли сльози, садили хрести.*

*Гей, хлопці, молодці!
Не кидайте зброї, рушниць, ні набоїв,
Що з фронту чужого принесли домів!
Вона нам потрібна — Гуцульщину рідну
Захопимо нею із рук ворогів.
і стане наш парід великий і славний,
Щасливим і вільним притоптаний край . . .
За рідною волю, за щастя народу,
Вставай, мій народе, до бою вставай!»*

*І парід послухав, підняв боротьбу.
Криваву, завзяту, велику, святу,
На рідному фронті Гуцульщини цвіт
Ще досі такеє ніде і не чули:
«Шляхотних» мадярів побили гуцули . . .
Боролися хлопці, здобули Сигіт.*

*І дармо рубали — та змія живе!
І зрадою, підло сильніших зове:
Жорстокі румуни одного дня вранці,
Із нерівному бою розбили повстанців . . .
Закапані кров'ю стежки і дороги . . .
і немає рятунку, немає допомоги,
Багато із них полягло за народ!*

*Ще тільки Підпенко тримає село.
Свої поважають і люблять його,
І старостування йому доручили.
Мадяри, ципцери його не любили,
За волі бажання, за світлі думки.*

*О, що за відвага! О, що за герой!
Тривогу повстанців у дзвони голосить,
Печатка в кишені, в руках карабін,
Ворожі загони він кулями косить,
Стоїть у болоті, в снігу до колін . . .
По лицарськи, сміло воює, як лев!
У вуличних боях боронить село,
А мадяр надкрався і кулю сталеву
Послав з револьвера в гуцульське чоло.
Звалився повстанець на рідний загін
І випав у нього із рук карабін . . .*

Така патріотична віршована пам'ятка лишилася в цих рядках і про те гуцульське повстання, що вилилось в Гуцульську Республіку і про одного з героїв її оборони. Далеко пізніше, вже за упадку Карпатської України, авторові цієї розвідки прийшлося зустрітись в мадярськом полоні в концентраку Варіо Лопош коло Ниредьгази, з поетом Гренджою-Донським, як також учасником Карпатської Січі. Тоді мадяри жакливо знущались над ним, пригадуючи йому при кожному допиті оцей вірш . . .

Друга помічна група галицького війська, що виступила з Станиславова на Мукачів в обхід території об-

садженої мадярами, успішно обсадила, — згідно з наказом, Мукачів, але далі, перед мадярською перевагою та, довідавшись про невдачу Коломийської групи з гуцульським військом в Сиготі, повернулася з великими втратами в Галичину.

Докладніше про виправу галицьких стрільців 36-го полку ім. Гетьмана Івана Мазепи з Коломиї зреферовано в спогадах Ст. Зибачинського в статті «Випад галицьких військ на Закарпаття» в «Літописі Червоної Калини» чис. 7-8, липень-серпень 1932 р., з якої частинно скористався і автор цього реферату.

**

Про хід дальших подій в Закарпатській Гуцульщині та про Гуцульську Республіку недавно появився дуже вартісний опис з пера Професора Августина Штефана — «Українське військо в Закарпатті» на сторінках «Вістей Комбатанта» ч. 1. Торонто Нью Йорк, 1967 р. З огляду на цінність того матеріялу, при тому з деякими іншими датами, наведемо його тут дослівно, лише з незначними скороченнями.

... Після обсади Сигота румуни обсадили Бичків і Требушани. В Рахові створено мадярсько - німецьку міліцію, яка перебрала управу міста і навіть допомогла ясінським мадярам створити міліцію і запанувати в Ясіню. Степан Клочурак, Василь Клемпуш і Дмитро Німчук з невеликим гуцульським відділом перейшли на Галицький бік. Станиславівська коман-

да приділила їх до півкуреня під командою сотника Романа Рогужинського, і вони 5 лютого знову здобувають Ясіня. Степан Клочурак організує адміністрацію Ясіня й околиці, з населенням разом коло 20.000 душ. Галицьке військо було відкликано. Але тоді вже була зорганізована гуцульська міліція з кругло 400 озброєних добровольців. Ясінські гуцули створили маленьку самостійну державу, що стала відома під назвою Гуцульська Республіка.

Свого роду парламентом тієї Республіки стала Гуцульська Народня Рада, яка була доповнена до 42 членів, між ними 2 мадяри-цінцери і 2 жида. Всі справи Гуцульської Республіки обговорювалися на відкритих засіданнях Ради. Щоб не було зради, то телефонічну й телеграфічну сполуку з тими селами, що були під мадярським, або під румунським пануванням, закрито, а дрти зірвано.

Владу Гуцульської Республіки поділено на чотири секції. 1) Секція зв'язкова і зовнішніх зв'язків — провідник Степан Клочурак, заступники Василь Клемпуш і Дмитро Німчук. 2) Секція внутрішня — провідник староста Михайло Іванюк, командан поліції Михайло Мочаринюк. 3) Секція господарська — провідник Тимчук, підсекція лісова — провідник старий Клочурак (батько Степана). 4) Секція харчова — провідник Юра Кабалюк.

Командантом війська і головою Гуцульської Народної Ради був Ст.

ЗАГАЛЬНА — АСЕКУРАЦІЯ

JOSEPH DATZKO

2228 W. Chicago Ave. BR 8-0194 & AL 2-4195

ОБЕЗПЕЧЕННЯ ВСІХ РОДІВ:

Авта, дома: хатня обстановка,

нещасливі випадки (шпитальне) на життя та інші.

Клочурак. Військо мало відзнаки української армії. Військо обсадило границі; не було сили, щоб їх пересунути, але боронили того, що було. За військові дрібні провини команда засуджувала на кілька днів різати дрова, або орати в користь військових вдів і сиріт.

Внутрішній порядок був дуже добрий. Грабунків не було, за менші провини, за сварки, за п'янство, староста Іванюк судив винуватця на кілька годинну, або кількадечну примусову працю.

Внутрішня секція старалася і про культурні потреби. В школах науку вели українською мовою. Для молоді був організований хор; він виступав на вечірках, що їх військова команда улаштовувала час до часу.

Найважливішим завданням господарської, лісової і харчової секцій було прохарчування коло 20.000 осіб. Ясіня мало на вивіз лише дерево. Лісова секція видавала дозвіл на вируб дерева. Деякі, як старий Сабадюк, були проти того, щоб брати дерево з державних лісів, «бо як вернуться мадяри, то буде зле». Але старий Клочурак сказав: «У мене дев'ятеро дітей, і хоч би всі пішли в жеври, я підпишу рішення на вируб з державних лісів, щоб народ з голоду не вмер». Більшість прийняла цю постанову і старий Клочурак виїхав аж до Жмеринки, в Україні, щоб міняти дерево на харчі. Йому вдалося дістати і доставити до Ясіня 4 вагони кукурудзи, зокрема два для військових вдів і сиріт та родин полонених. Крім того привіз вагон нафти, 20 центнерів цукру і 180 центнерів білої муки на паску. Гроші платили, хто міг, або відробляли при деревній праці... Грішми в обігу були мадярські корони і українські гривні...

Гуцульська Республіка проіснувала до 11 червня 1919 р. Того дня румуни вмаршували до Ясіня, виарештували членів Ради і Степана Клочурака відвезли до Брашова, де він просидів

кілька місяців в тюрмі і був звільнений заходами української дипломатії. Румуни старого Клочурака водили по вулицях, б'ючи рушницями так, що сильний чоловік, від того часу почав хворіти і передчасно пішов у могилу.

Василь Клемпуш і Дмитро Німчук щасливо дісталися до Галичини, де у Ворохті і в Стрию вели інформаційні відділи.

Румуни панували в Ясіню довше, як рік, і відійшли тільки 30 червня 1920 р., коли чеська адміністрація перебрала цілий Мармарош, за виїнятком Сигота і 14 українських сіл в околиці Сигота, що їх Тріяносським договором передано Румунії.

Але Гуцульська Республіка в Ясіню і за час панування румунів довго не зрікалась своїх державницьких мрій та не давала спокою своєю партизанкою гуцулів і несподіваними нападами на своїх ворогів. Історик «Визвольної Боротьби на Західніх Українських Землях» Сидір Ярославин твердить на ст. 101 цієї книжки, що Ясіньська Гуцульська Республіка в горах втрималась і давала себе знати своїми войовничими виступами впродовж п'яти місяців. До того ж ще треба додати, що частина тих завзятих гуцулів Закарпаття перейшла до Української Галицької Армії і там мали свою сотню ясіньських гуцулів, що брала участь в Українській Визвольній Боротьбі.

**

На пам'ять про ті історичні події в Ясіні, в центрі села, що було центром тієї войовничої маленької республіки, над бурхливою річкою Чорною Тисою, перед будинком сільської управи збудовано пам'ятник. Це гранітна колюмна з написом: «896 — 1896 — Борітеся — поборете!» а під тим дата: «8.XI.1918 р.» Це згадка про тисячелітню минулу мадярську неволю та дата повороту до волі і вираз програми на нове тисячеліття — боротьби аж до повної перемоги.

А в 1939 році на місці першої перемоги гуцулів над мадярами, коло ісінського залізничного двірця, на видному на всі боки місці, гуцули члени Гуцульського Коша Карпатської Січі збудували своїми руками січовиків і січовичок величезний кам'яний пам'ятник з плитою на честь героїв Гуцульської Республіки і постановили щороку урочисто відзначати день проголошення своєї романтично-бравурної держави, що згідно з волею гуцулів мала увійти, як прекрасний самоцвіт, в корону Великої Соборної Суверенної Української Держави.

Таке свято, перший раз, відбулося в Різдвяні свята 1939 року, і автор

цих рядків мав честь взяти в ньому участь.

Дай, Боже, дочекатись щорічного його повторення!

1) Цю доповідь-реферат виголошено на сходинах Гуцульського Осередку в Чикаго, дня 4-го грудня 1965 року.

2) Упав на полі слави 17 січня 1919 року в Мармарош Сиготі і похований там на греко-католицькому цвинтарі.

3) Умер у грудні 1919 року на плямистий сиф у Витаві коло Винниці.

4) Пізніше він був моїм професором в Українській Господарській Академії в Подєбрадах ЧСР і тоді багато мені оповідав про ці події на Закарпатській Гуцульщині. (Ант. Кушинський).

УВАГА!

НОВА АДРЕСА

УВАГА!

Маєте клопоти з автом?

Заїдьте на газолінову стацію

п. Е. ІЛЬНИЦЬКОГО

Там дістанете гварантовані колеса на догідні сплати.

Там теж дістанете всякі поради щодо авт безкоштовно.

STAN'S SERVICE STATION

Tire and Battery Service

1768 West Armitage Ave, Chicago, Ill., EV 4-9623

ГУЦУЛЬСЬКИЙ КІШ КАРПАТСЬКОЇ СІЧІ
(Див. статтю А. Кущинського в ч. 3 «Гуцулії»)

Командант Карпатської Січі, гуцул з Я сіня, Дмитро Клемпуш (в чорній шапці) з побратимами

В Рахові — брама в березні 1939 р.

Гуцульський Кіш з Іваном Клемпушем (на коні), Хуст, 22.1.39 р.

Розстріляні в Квасах мадярами
гуцули січовики

Гуцули січовики слухають наказ

о. Ілля Нагірняк

**ГУЦУЛЬСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ
У БУКОВИНСЬКИХ КАРПАТАХ
З ПОЧАТКУ 20-го СТОЛІТТЯ
(Околиці: Вижниця — Сторонець Путилів)**

СВАТАННЯ І ЗАРУЧИНИ

Коли батьки парубка підшукують для нього відповідну пару (а весілля майже завжди залежить від батьків, бо вони дають віно, основу нового господарства), або коли парубок сам підшукає собі дівчину, тоді сходиться родина на нараду, вибирають з-поміж себе двох старостів і ці йдуть до батьків дівчини. Коли старости виложать справу сватання батькам дівчини, то відповідь може бути: що дівчина «ще за молода до подружжя», а це означає відмову, або що вони обдумають справу і дадуть їм відповідь. Це знак, що батьки дівчини ставляться прихильно до цієї справи. Коли батьки дівчини повідомили про згоду на подружжя, тоді старости разом з порубком ідуть ще раз до батьків дівчини і там обговорюють справу «віна». Старости виявляють віно жениха й питають батьків дівчини про її віно. Нераз такі торги за віно тривають дуже довго, бо старости намагаються «натягнути» батьків дівчини якнайбільше. Залагодивши і цю справу, кличуть дівчину,

щоб вона сказала, чи погоджується вийти заміж за тут присутнього парубка. Якщо вона погоджується, то перев'язує старостів рушниками і від цього часу вони вважаються «зарученими». Після цього дівчина разом із своїми батьками йдуть до родичів парубка на **ОБЗОРИНИ**, щоб батьки дівчини остаточно вирішили, чи варто віддавати дівчину за цього парубка, щоб свою дитину «не втопити і не зав'язати їй світу». При цій нагоді також батьки парубка намагаються довідатися, як дівчина заховується в господарстві. Якщо обзорини випадають добре, то батьки обидвох заручених тут же «запивають СЛОВО». На слові, крім віна, обговорюють ще багато інших справ, як, наприклад, кому з родини молодого молода має давати дари під час весільних обрядів, хто має платити шлюб і т. і.

Незабаром батьки разом з дітьми «несуть до пан-отця на заповіді». Як «честь» для пан-отця, батьки молодого несуть пару колачів і «гуску» (топку) соли, а мама дівчини курку. За ким пан-отець «запише їх на заповіді», то питає їх молитви, бо коли вони не знають молитов, то хто тоді навчить молитов їхніх дітей? Якщо діти знають молитви, тоді батьки платять певну таксу і пан-отець виголошує в трьох наступних неділях заповіді і закликає, щоб кожний, хто знає про яку-небудь перешкоду для цього шлюбу, зголосив це в парафіяльній канцелярії. Якщо ніхто таких перешкод не зголошує, тоді устанавлюється час весілля. Коли парубок або дівчина, або й обидвоє, молитов не знають, тоді пан-отець по-

силає їх до дяка, щоб той навчив їх молитви (розуміється за певною запластою), і аж по поновному іспиті з молитов починається оголошення заповідей.

ПРИГОТОВАННЯ ДО ВЕСІЛЛЯ

За час оголошення заповідей обі родини вибирають собі потрібних помічників для переведення весільних обрядів. Парубок вибирає собі «матку», а дівчина «батька» весільних. Батько й matka весільні мусять добре знати весільні обряди й звичаї, бо вони є відповідальні за добре переведення весілля. Далше, парубок вибирає собі «дружбу», одного із своїх найкращих товаришів, а дівчина вибирає собі з-поміж своїх товаришок дві «дружки». Також вибирають ще одного молодого хлопця, що його звать «ходаш»¹. Ходаш виконує всі справи, коли треба ходити, як от: нести дари до молодого чи молодої, нести барвінок² до молодого, деревце до молодої і т. п. А теж вибирають одну молоду дівчину «світівку»; вона під час певних весільних обрядів стоїть позаду молодих із засвіченими свічками. Призначають також молодих чоловіків на «боярів» та жінок, що на весіллі приспівують — це «свашки». Підшукують ще по три жінки, щоб шили чи плели вінок. Ці жінки мусять бути чесними господинями, жити з першим чоловіком, не бути вагітною і, самоозрозуміло, вміти шити чи плести вінок.

Напередодні весілля як дружки, так і дружба мають дуже важливі завдання. Дружки мають назбирати досить гарного зеленого барвінку на обидва вінки для молодого і молодої. Половину назбираного барвінку лишають для молодої, а другу половину посилають ходашем до дому молодого. В деяких селах разом з дружками ходить збирати барвінок і сама молода. Дружба мусить підшукати й принести весільні деревця³ для обох молодих. А підшукати такі деревця дуже тяжко, бо весільне деревце мусить бути вершок молодої ялички з чотирма рядками по чотири крачки⁴. Тим часом, в більшості, один із чотирьох рядків має тільки три, або аж п'ять крачків, тож на деревце не годиться. Придбавши такі два деревця, дружба посилає одне ходашем до дому молодої, а друге оставляє для молодого. Коли молода походить з іншого села, то деревце для неї підшукує брат молодої, або інший родич.

У горах відбуваються весілля звичайно в середу, четвер і п'ятницю і то переважно під час «зимових м'ясиць»⁵. Дуже рідко відбуваються тут весілля в суботу, неділю і понеділок, а це з тієї причини, що часом під час весілля потрібно рубати дров, різати кури, або навіть вепра чи барана (якщо прийшло більше гостей, як сподівалися), а в неділю такі роботи — це великий гріх. Причиною, що гуцульські весілля відбуваються пере-

НАРОДНА ГОСТИНИЦЯ

« П А Р А С К А »

833 N. Western Ave., Chicago
 Домашній харч — спеціальність «ФЛЯЧКИ»
 ТОРТИ — та інше домашнє печиво

важно зимою, буває те, що іншим часом гуцули зайняті роботою при сплатвах дерева (дарабах), в бутинах та сінокосами.

Гуцульське весілля у буковинських Карпатах триває, як вже сказано, звичано три дні.

Перший день: Шиття чи плетення вінків, запрошення родини й сусідів на весілля, а вечором забава для молоді з музикою і танцями. Цей день зветься загально «Заводини».

Другий день: Шлюб і повниця в молоді.

Третій день: Пропій в молодого і приношення молодій «обіду».

ПЕРШИЙ ДЕНЬ ВЕСІЛЛЯ

Першого дня весілля, тобто в середу, запрошені жінки збираються дуже рано в домах молоді і молодого, щоб шити чи плести вінок. Одна жінка шие чи плете вінок, а дві інші тільки добирають листки барвінку і подають тій, що шие чи плете вінок. Наперед жінки закликають батьків молодого чи молоді і ці починають шити чи плести вінок своїй дитині. Всі присутні співають обрядові весільні пісні. Під той час приходять також музиканти і пригравують до пісень.

Основу для вінка молодому шикть звичайно із солом'яного плетення, з якого на долах селяни шикють «солом'яні капелюхи», а опісля обшивають його листочками барвінку в той спосіб, що по середині вінка постає знак хреста. Такий вінок буває коло 10 сантиметрів (3 і 1/2 інчі) широкий в промірі і коло 2 цм. високий. Так ушитий вінок мастять медом і позолочують позліткою та пришивають до шапки з правого боку. Подібний вінок шикють також для дружби, але багато менший і замість знаку хреста ставлять на середині вшиту з барвінку квітку і також пришивають до шапки дружби.

Для молоді плетуть більший вінок, залежно від її зачіски, вкладаючи барвінок так, щоб листочки добре прилягали одні до одних, а хвостики зі споду вінка обмотують червоною

або зеленою волічкою і переплітають їх биндами й ними опісля прив'язують вінок до зачіски.

У вінок зашивають кілька зубків часнику, щоб «молодих не чіплялося нічого злого» і кілька монет, щоб «молоді були завжди при грошах».

Для дружок шикють великі квітки з барвінку, а на середину квітки ставлять китицю з червоної волічки.

Крім цього приготівляють для молодих «прозирники», тобто малий колач переплетений навхрест червоною волічкою з малою квіткою з барвінку на середині. Цей прозирник чіпляють молодому на хусточці на груді з правого боку, а молода носить його також на хусточці на правій руці. Увечорі, коли молоді забавляються, або йдуть відпочивати, то вішають прозирник під образами.

Під час шиття вінків свашки співають таких співанок:

Лежляли берви барвінкові на столі

Тай на зелений віночок молодій.

Благослови, світій Боже, із небес,

Тай, дедику і мамочко, плести вінок цес.

Ой, дедику тай мамочко, приступіт,

Тай віночок своїй доні зачніт.

Та сідай-но, молоденька, на столец,

Тай запроси в свої мамки гребенец.

Тай запроси в свої мамки гребенец,

Най розчеше твою чівку під вінц.

Чеши, чеши, моя мамко, поволи,

Бо вже не будеш чьсати ніколи.

Прийди, прийди, Божа Мати,

Цес віночок зачінати.

Ой віночок барвінковий

Тай для панни молоді.

Ой, дай, мамко, нову голку

Тай тоненьку нитку шовку

Тай ниточку ба й шовчечку,

Штири зубці ба й чесничку

Тай щь штири сороківці

Під віночок твоїй діви.

Чеши, мамко, ба й поволи

Не будеш вже чьсати ніколи.

Та білими рученьками

Та з дрібними слізоньками.

Та з дрібними слізоньками,

Тай з добрим гадочками.

Даю, доню, все, що маю,

Церква в Вижниці - Полянки

Долі, синку, не вгадаю.
 Ой чому ж ти, молоденька, не тужиш.
 Шо від тепер дівочкою не будеш?
 Тай на славні вечерниці не підеш.
 Бо чоловік питаєси: куда йдеш?
 З парубками на розмову не станеш.
 Бо від мужа доганоньку дістанеш.
 І так пишно, ек дівочка, не вберешси.
 З ким бис рада постоести, не зійдеши.
 З ким бис рада постоести тай поговорити.
 Того будеш подалену обходити.

Ой у саду, у садочку, у кінци,
 Там сиділа молоденька — барвін тче.
 Там сиділа молоденька — барвін тче.
 Вийшов їй рідний дедик тай кличе:
 Ходи, ходи, моя доню, до хати,
 Вже чьис тобі під віночок сідати.
 Ідіт, ідіт, рідний дедю, я піду,
 Благословіт мій віночок, я сьмду.
 Ой у саду, у садочку у кінци,
 Там сиділа молоденька, — барвін тче.
 Там сиділа молоденька, — барвін тче.
 Вийшла їй рідна мамка тай кличе:
 Ходи, ходи, моя доню, до хати.
 Вже чьис тобі під віночок сідати.
 Ідіт, ідіт, моя мамко, я піду,
 Благословіт мій віночок, я сьмду.

Ой вінку, мій вінку,
 Із зеленого барвінку,
 Кілько сми ті шьинувала,
 Нікуди ті не вбирала.
 А тепер я тебе рушу,
 Бо носити тебе мушу.
 У неділю цілу днинку,
 В понедівнок лиш годинку,
 А у вівторок вже на клинку,
 А в середу вже в перинку (подушку).

Коли плетуть вінок сироті:
 Мамка в гробі лежить,
 Навхрест руки держат,

Дрібні сльози росит
 Гай в Господа Бога просит:
 Пусти мене, Боже, долів.
 Най я ліду домів,
 Дитя своє спорідити
 Тай на посаг посадити.

А Бог ніби відповідає:
 Гой там люди не татари,
 Дитя твоє спорідили.
 Дитя твоє спорідили,
 Тай на посаг посадили.

Коли вінок вже готовий, тоді жінки, що шили чи плели вінок, кладуть шапку молодого з вінком (у молодій самий вінок) на колачі, що стоять на середині стола, а коло вінка кладуть таріль накритий ширинькою. Батьки молодого чи молодій «скупувають» вінок, вкидаючи деяку суму грошей в таріль для жінок, що шили чи плели вінок. Тоді серед хати перед столом кладуть столець, на столець подушку, а на подушку сідає молодий чи молода і схиляє голову на стіл. Батьки беруть колачі з вінком і благословляють свою дитину, дотикаючись тричі⁷ колачами з вінком і промовляючи: «Благословимо і покриваємо тебе, твоє парубоцтво (дівоцтво) і твою молодість цим вінком із зеленого барвінку і цим Божим даром — колачами тай вінчуємо тобі шьистя і здоров'я від Господа Бога».

Під час скуповування вінка свашки співають:

Ой, дедикку тай мамочко,
 Вже готовий ваш віночок.
 Ми скоренько его шили

V & W RESTAURANT
 СМАЧНІ — Снідання, Обіди й Вечері
 Домашня кухня
 2358 W. Chicago Ave., Chicago, Ill.

Тай до Бога си молили.
Аби долю подав добру
Вашій доні й всему роду.
То ж викупіт оцес вінчик
Ба й за золотий червінчик.
Ми не жідаємо много,
Лиш одного золотого.

Ой билд тури^в турові,
Уже наші віночки готові.
Де си поділи, де си заділи,
Молодої (молодого) дедик?
Де си заділи, де си поділи
Молодої (молодого) мамка?
Шо не підійдуть, шо не підступлют
До тисового столу?
Шо не приступлют, шо не викупють
Віночок від жіночок?

Коли батьки вже «скупили» вінок,
поблагословили ним свою дитину і
поклали їй на голову, свашки спі-
вають:

Не папороть тото паде,
Дедик з мамков вінок кладе,
А сусідки поправеют
Тай у село віріжнют.
Іди, синку, не бариси,
Дедикови поклониси.
Дедикови тай мамочці
Тай всі свої родиночці.

Не папороть тото паде,
Дедик з мамков вінок кладе.
Носи, синку, тай здорова,
А за нас ба й проси Бога.

Ой червона калиночка — багрів цвіт,
Засіяла молоденька на ввес світ.
Єк червона калиночка кранками,^в
Засіяла молоденька з дружками.

По короткій перекусці молоді ви-
бираються «в село кликати на вісі-
ле», а свашки остаються, щоб нашити
досить квіток для боярів та вбрати
дерецьце. Коли молоді збираються йти
в село запрошувати гостей на весі-
ля, свашки співають:

В молодого:

Ой червона калиночка гіле гне,
А молодий Василечко поклін б'є,
Перед дедиком і мамков злегецька,
Шо вни его вікохали з-маленька.
Шо вни его з малечку годували,
Від вогню тай від води встерігали.

Від вогню тай води встерігали,
Тай барвінковий віночок придбали.
Закувала зазулечка над ставом,
Виріжъне мамка сина у село, ..
Будеш, синку, ба й по селі ходити
Родиночку на весіле просити.

В молоді:

Ой ступила молоденька з порога
Та бувай-ко, моя мамко, здорова.
Та не плач-ко, моя мамко, за мною,
Бо не все я забираю з собою
Бо не йду я, рідна мамко, косити,
А йду гостей на весіле просити.
Ой червона калиночка — багрів цвіт,
Мене мамка виріжъне — я йду в світ.
Та буду я гет по селу ходити
Родиночку на весіле просити:
Прийди, [прийди, родиночко, до мене,
Не меш мати соромочку за мене.

Ой червона калиночка гіле гне,
А наша молоденька в село йде.
Та буде вна по селу ходити
Тай до себе всю родину просити.
Мамка доню споріджъне
Тай у село віріджъне:
З солев-хлібом, колачями,
З молодими дружечками.
Іди, доню, до родочку
Тай по близьких сусідочках,
Шоб вони тебе прощили
Тай на слюб благословили.
Іди, доню, до родочку,
Тай по близьких сусідочках.
На вінчъне запросити,
На весіле приходити.

Коли молода з дружками вже ви-
ходять з подвір'я і йде «кликати на
весіле», свашки на подвір'ю співають:

Журилиси воріженьки,
журилиси люди,
Шо на моїй головоцці
Віночка не буде.
Прийшла така годиночка,
Шо я вінчик ношу
І всіх добрих сусідочків
На весіле прошу.
Прийдіт, прийдіт, сусідочки,
Буду вас приймати,
Прийдіт, прийдіт, добрі люди.
До моєї хаги.

Молоді йдуть «кликати на весіле»

в той спосіб, що насамперед молодий з дружною чи молода з дружками йдуть до тої хати, що від них положені на схід сонця і де газди «жиють в парі», тобто що там не живе вдовець або вдовиця. Потім йдуть до родини і до інших сусідів. Запрошують вони на весілля так: входять до хати, «витаються», тобто подають собі руки і взаємно цілують себе в руку, а малих дітей цілують в чоло або лице і сідають на лаву. За хвилику встають і так запрошують: молодий чи молода каже: «Просили вас дедя і мама і я вас прошу, абисте були ласкаві прийти на весіле. Проши, приходіт». А дружба чи дружки кажуть: «Просили вас вуйко і вуйна і пан молодий (панна молода) вас просит, абисте були ласкаві прийти на весіле. Проши, приходіт». Говорять усі разом. Потім витаються ще раз і йдуть до іншої хати. Але під час запрошування на весілля молодий не сміє стрінутися з молододою, бо коли б стрінулися, то їхнє ціле життя перейшло б у сварках. Для того обі сторони мають своїх «лідзирачів» (молодих хлопців), які собі взаємно доносять, де знаходиться молодий чи молода. Якщо молодий «маючий», то він носить у торбині фляшку горілки, а дружба колач. Коли вони стрінуть по дорозі якого газду, то молодий запрошує його на весілля і «чьистує» його горілкою, а дружба дає кусок колача «на закуску». Якщо молоді мають якусь родину поза своїм селом, то запрошують її ще по-

передньої неділі через спеціального післанця.

Під час коли молоді ходять по селі і запрошують на весілля, в їх домах свашки «вбирають» деревце. Затикають деревце в колачі, кладуть на середину стола і запрошують батьків молодого чи молодой «зачьбити» вбирати деревце, співаючи:

Ой устань-ко, мій дедику, устань-ко.

Тай завітчи деревечко фاینенько!

Тай завітчи деревечко фاینенько.

Шоби воно засіяло на ввес світ.

Батьки приступають і власноручно починають вбирати деревце: прив'язують до самого вершка деревця жмут «косий», тобто пір'я з когучового хвоста, вшити з барвінку і позолочену квітку, кілька крачків васильку¹⁰ та кранку червоної калини¹¹. Потім брат або сестра молодого чи молодой, зав'яже той вершок деревця довгими нитками червоної волічки і обмотує тими нитками кожний крачок деревця. Аж тоді свашки вбирають деревце крашеним пір'ям і різнокольоровими паперами. Намагаються вбрати деревце¹² якнайкраще, «аби не було встиду з ним межі люди піти». Під час цього свашки співають:

Ой легіла зазулечка через сад,

Погубила їдирьчко повний сад.

Підіт, дружки, позбирайте,

Тай деревце повбирайте.

Від вершечка аж до споду — піречком.

А на самім вершечку зілечком.

Від споду до вершка — ялинка,

На самому вершечку — калинка.

Найкращих успіхів бажає

В. ТИМЧИНА
З РОДИНОЮ

Власник пекарень

BURGUNDY BAKERY

2638 W. Division St., Tel: BR 8-2722
3603 W. Fullerton Ave., Tel. SP 2-6177

Коли вже вберуть деревце, співають:

*Прийди, прийди, Боже, до нас,
Бо в нас тепер гаразд.
А Ангели воду носыи
Тай Пречисту Діву просыи:
Ой, Пречиста Діво - Мати,
Ходи до нас ба й до хати.
Ходи до нас ба й до хати,
Та весіле зачинати.*

Закінчивши «кликання на весіле», молоді приходять до своїх домів і тепер зачинаються «Заводини». Музика грає, гості «харчують», випивають і «данцюють», одним словом «набуваються». Під час заводин молодий та молода вибирають собі боярів і зараз таки відзначають їх приготуваннями квітами з барвінку й позолоченими позліткою.

Цього ж вечора два вибрані послі з ходашем та кількома відповідно дібраними свашками зі співами несуть «дари» молодого до молодої: пару колачів, фляшку напитуку, нові чоботи та рантух — покривало, або велику шальову фустку. Ці післанці приходять до дому молодої і на подвір'ї перед хатою співають:

*Закувала зазулечка за горами,
Прийшли ба й гостоньки з дарамн.
Наш молодий молоденькій си клонит
Та шьн на дар молоденьку він просит.
Ой відчини, свату, хату, відчини,
Тай нас, гостей молодого, в хату запроси.*

Сват виходить на подвір'я і запрошує гостей до хати. Ці входять до хати, поздоровляють присутніх, кладуть на стіл колачі й дари, промовляючи: «Панно молода! Просив пан молодий на дар!» Молода приймає дари і запрошує гостей за стіл та вгощає їх.

Коли молода погостить гостей молодого й вони збираються відходити, молода бере пару своїх колачів, фляшку напитуку і дари: гарно вишиту сорочку і шириньку тай каже: «Проши молодому на дар!» Послі ховають дари й відходять назад до дому молодого.

Під час виміни дарів свашки вже «на підпитку» співають жартівливих співанок:

Свашки молодого:

*Ваша молода вшила сорочку,
Вшила сорочку тай за коротку,
Сорочка тісна, поркіниц нема,
Чи ти не сором, панно молода?*

Свашки молодої відповідають:

*Ой ваш молодий доброго вітця,
Купив чоботи в сліпого шевця.
Ой купив, купив, не придививси,
Приніс до дому — обцас скрививси.
Наша молода доброї мати,
Вшила сорочку милому вбрати.
Наша сорочка, ек та квіточка
З полотна тонкого для князя пишного.*

Коли послі повернуться від молодої, кладуть колачі і дари на стіл перед молодого і кажуть: «Пане молодий, просимо на дар від молодої!»

Так забавляються гості в домах молодого й молодої десь геть поза північ, а потім розходяться по своїх домах, щоб і самим відпочити і дати можливість відпочити молодим для завтрашнього, головного дня весілля, а саме дня їхнього шлюбу.

ДРУГИЙ ДЕНЬ ВЕСІЛЛЯ

Властиве весілля відбувається аж другого дня (в четвер).

Вже раненько приготується молодий і молода до весільного походу до церкви. До дому молодого й молодої сходяться гості: батько і матка весільні, дружба, дружки, бояри, свашки та інші. Ніхто із запрошених не приходять голіруч. Звичайно чоловіки приносять з собою «честь» — два колачі і фляшку горілки, або топку соли, а жінки по курці. Коли вже все приготуване до походу, батьки молодого чи молодої, вся їхня рідня та всі поважні газди засідають за стіл. На середині хати перед столом кладуть в'язку сіна,¹³ накривають сіно ліжником, на ліжник кладуть подушку, а на подушку стає на коліна молодий чи молода та схиляє голову над столом. Тоді виступає серед хати один поважний газда і проказує «Прощу»:

«Припав пан молодий (панна молода) перед Господом Богом, перед Ісусом Христом, і перед Матір'ю Божою, і перед всіма світими, і перед столом із Божим даром, і перед дедиком і перед мамкою, і перед братами і сестрами, і перед вуйками і перед тітками, і перед близьким і дальшими сусідками, що на цес день скликали, і просит вас уклінно, щирим серцем покірно, і не вибірно, шоби ви его (її) прошьили і благословили на добру путь, на добру дорогу до Божого Дому, в Божий Дім вступити і з паннов молодов (з паном молодим) слюб взети. Прощійте!»

Всі присутні відповідають: «Най Бог простит!»

Так відбувається все три рази.

Після прощі батьки беруть колачі і тонку соли та благословляють свою дитину в щасливу дорогу до Божого дому¹⁴. Молодий чи молода цілує колачі й батьків у руку, а вони свою дитину у чоло. Тепер молодий чи мо-

лода прощається з усією родиною і всіма присутніми гістьми, цілуючись взаємно в руки. Під час, коли молодий чи молода прощається із родиною і всіма присутніми гістьми, свашки співають:

В молодого:

Гой сонце сходить, — сіяє,
Молоденький ворон — коні впрігає.
Молоденький ворон — коні впрігає,
А в него си рідний дедик питає:
Куда ти, мій сяночку, си збираєш,
Шо так рано ворон-коні впрігаєш?
Та до збору, мій дедіку, до збору,
Бо вже мені не сидіти з тобою.

В молоді:

Гой у саду ебліночка,
Вчихаєси галузочка.
Не галузка то си ломит,
молоденька то си клонит:
Дедикови тай мамочці
Тай всій своїй родиночці.
Тай всій своїй родиночці
І найменшій дитиночці.

STEVE'S LOUNGE & PONER'S RESTAURANT

В л а с н и к

ЕВГЕНІЯ ЛЕВКОВИЧ

2301 W. Chicago Ave., Chicago, Ill., Tel: EV 4-9892.

Мати дитя споріджъне
Тай до слюбу виріжъне,
З сілю-хлібом, колачачи
І з добрими гадочками:
Іди, синку, до слюбочку
У щисливу годиночку.

Гой в неділю дуже рано
Усі дзвони задзвонили,
А шьк ранче, перед сходом,
У цім домі засвітили.
У цім домі мамка встає,
Свое дитя убирає.
Мамка дитя убирає,
Слізюньками си вмиває.
До збору, синку, до збору,
Іти тобі до Божого Дому,
Рученьки там ізложити
Тай головку ісклонити,
Тай головку ісклонити,
В Бога долі упросити.

Під час цих співів, коли молодий чи молода вже попрощалися з родиною і гістьми, в молодого староста, а в молоді батько весільний бере в руки деревце, за ним молодий з дружбаю чи молода з друзками, а за ними всі бояри, зловившись хустинками за руки, заводяться три рази до окода стола, а потім виходять на подвір'я, де на них вже чекають коні, запряжені у віз чи сани, або осідлані коні для їзди верхом. Коло хорімих дверей стоїть мама з полумиском в руках, а в ньому пшениця і свячена вода. Під час того, як молодий чи молода виходить на подвір'я, мама кропить його (її) свяченою водою і обсипає пшеницею. Похід іде до во- за чи саней, що ним молодий чи молода мають їхати до шлюбу, обходить один раз віз чи сани, а молодий (молода) під час обходу дивиться через прозїрник на всі чотири сторони світу і хреститься. Опісля всі сідають на підводи та їдуть до церкви. Бояри стріляють із пістолів. Під час їзди бояри та свашки співають такі співанки:

Гой в неділю дуже рано,
Гой червоне море грало.
Та не море того грає,

То сонечко си купає.
То не сонце си купає,
Молоденька потапає,
Молоденька потапає,
Слізюньками си вмиває.
Слізюньками си вмиває,
На дедика покликає:
Дайте, дедю, ручку мені,
Дайте, дедю, ручці обі.
Дайте, дедю, ручці обі:
И виратуйте мене д'собі.
То не моя, дочко, воля,
Ратувати тебе з моря.
Проси, синку, щиро Бога,
Най ратує тебе з моря.
Гой в неділю дуже рано,
Гой червоне море грало.
Та не море того грає,
То сонечко си купає.
То не сонце си купає,
Молоденька потапає.
Молоденька потапає,
Слізюньками си вмиває.
Слізюньками си вмиває,
Тай на мамку покликає:
Дайте, мамко, ручку мені,
Дайте, мамко, ручці обі.
Дайте, мамко, ручці обі,
Виратуйте мене д'собі.
То не моя, дочко, воля,
Ратувати тебе з моря.
То є, дочко, твоя доля,
Най ратує тебе з моря.
Гой в неділю дуже рано,
Гой червоне море грало.
Та не море того грає,
То сонечко си купає.
То не сонце си купає,
Молоденька потапає.
Молоденька потапає,
Слізюньками си вмиває.
Слізюньками си вмиває,
И на Васицька покликає:
Ой, Васицьку, соколику,
Подай мені твою ручку.
Подай мені твою ручку,
Виратуй мя з моря д'собі.
Ой, Марічко, моя любко,
На ж тобі мою руку.
Божа й моя, любко, воля,
Ратувати тебе з моря.

*Подам тобі ручки обі
Я возму тебе, любко, д'собі.*

Коли вже зближаються до церкви, співають:

*Гой попе, попе, амберю,¹⁵
Та вибирай ключики з паперю.
Та розмикай церковцю проти нас,
Тай звінчай-ко двоє діток з межі нас:
Одна дитинка — Василько,
А друга дитинка — Марічка.*

В церкві стають молоді перед вівтарем коло аналойчика, молодий по правій стороні, а молода по лівій, на простелений рушник, під нього батько й matka весільні кладуть по кілька монет, а їх разом із рушником забирає по шлюбі для себе паламар. Під час шлюбу намагаються молоді одне одному приступити ногу, або якусь частину одягу, щоб пізніше у подружньому житті могло над другим «верховодити». Дружба стоїть під час шлюбу коло молодого і тримає його шапку з вінком на його плечу, а батько і matka весільні сто-

ять позаду молодих і тримають запалені свічки. Вони мусять дуже вважати, щоб під час заручин при переміні перстенів не впав котрийсь перстень, а при вінчанні вінець, яким пан-отець вінчає молодих, на землю, бо коли б так сталося, то їхнє подружнє життя не потриває довго. Вінчаються молоді круглими вінцями зробленими з тонких дерев'яних прутиків, що їх перед шлюбом молода бере додому і прикрашує зеленим барвінком. Коли по шлюбі молоді виходять з церкви, дехто з гостей обкидає їх горіхами, цукерками і т. п.

По шлюбі молоді виходять на церковне подвір'я і там цілуються та приймають побажання від весільних гостей. Опісля молодий запрошує молоду до своєї підводи й там її вгощає, а бояри йдуть до своїх підвод і там «харчують», бо ж до церкви поїхали «натщесерця», отже добре виголоднілися. Так підкріпивціся, молоді йдуть зі своїми боярами до сво-

HUMBOLDT MEAT MARKET

2622 W. Division St., Chicago, Ill., Phone: EV 4-6237.

Вибір домашніх ковбас на всі імпрези, забави, весілля і т.п.

Великий опуст з доставою!

ВЛАСНИК — ІВАН РОМАНЮК

го дому. Насамперед їде молода із своїми боярами, а трохи пізніше молодий із своїми.

Коли молода зі своїми боярами зближається до свого дому, бояри співають:

*Ой виходи, мамко, з хати,
Своє дитя привитати.
Тай з крутими колачами ¹⁶
Тай з ерими пшеничками.
Вийди, вийди, мамко, з хати,
Нас пшеничков ¹⁷ обсіпати,
Щоб воли були рогаті,
Наші діти ба й богаті.
Ой ми у церкві були
Тай шос там і виділи:
Два вінці на престілі
Тай молодим на голівці.
Ой ото ми з церкви йдемо
Тай молоду вам веземо:
Ой червона, ек калина,
А солодка, ек малина.
Ой ми чули через люди,
Що молодий лихий буде.
Чомусте нам не казали,
Єк до слюбу виріжьмили!
Тдпер мені не кажіте,
Мого серця не раніте.
Вийди, нене, проти мене,
Заптайси, нене, в мене:
Ци далеко ми ходили,
Тай ци добре ми гостили?
Ой гаразд, мамко, гаразд,
Бо зьїтк прийде зараз.
Вийди, нене, проти мене,
Заптайси, нене, в мене:
Ци далеко ми ходили,
Тай ци добре ми гостили?
Ой ми були у церкві,
Там виділи два віночки:
Один вінчик на шьипочці,
Другий вінчик на чівочці.
Пан-отец нас не барили,
Тай до дому відпустили.
Нас панотчик ізвінчили
За слюбочок мало взьили:
З молодого, коня вороного,
З молоді, лиш одного червоного.*

Як увійдуть вже на подвір'я:

*Вийди, нене, проти мене,
Ци пізнаєш тепер мене?
Бо я тепер того пана,*

*Що з ним в церкві я слюб брала
Межи двома дружечками,
Тай пишними дружбочками.
Вмиваласи слізюньками,
Втираласи рукавцями.
Ой голя, мамко, голя,
Аж тепер я вже не твоя.
Бо тепер я маю пана,
Що з ним в церкві я слюб брала.*

Коли молода зі своїми боярами приїде на своє подвір'я, з хати виходять батьки з колачами і топкою соли, вітають її і благословляють колачами. Батько весільний бере в руки деревце, за ним молода з дружками і всі бояри, тримаючись хустинками за руки, входять до хати і заводяться, обходячи три рази стіл. Коли молода прийде по третім обході на своє місце, тобто під образами, батько кладе деревце на стіл, всі сідають і «харчують». Під час заводин за стіл гості співають:

*Летіла мая ¹⁸ блиско Дуная,
Піречко ізронила,
Панна молода від слюбу прийшла,
Столови си вклонила.
Ой столе, мій столе, розлуко моя,
Мій дядьку з тобою.
Летіла мая блиско Дуная,
Піречко ізронила,
Панна молода від слюбу прийшла,
Столови си вклонила.
Гой столе, мій столе, розлуко моя,
Моя мамко з тобою.*

Так само співають братам та сестрам молоді.

Молода зі своїми гістьми намагаються скоро пообідати, бо незабаром прибуде молодий зі своїми боярами і треба звільнити стіл для угощення його гостей.

Тим часом молодий разом із своїми боярами, пообідавши в своїм домі, збираються їхати до молоді зі своїми боярами. Збираючися, бояри співають:

*Ой на горі вогонь горит,
Коло вогню коваль сидит;
Кує коні вороній
Під бояри молодій.
Кує коні білогриві*

Під бояри чорнобриві.
 Та шьї коня каштанного
 Тай під пана молодого.

Ой летіли сірі гуси понад став,
 Ой на шо ти, Василечку, рано встав?
 Ой на шо ти, Василечку, рано встав?
 Та на шо ти кониченька осідлав?
 Ой іду я за дружбою наздогін,
 Тай привезу невісточку у твій дім.

Ой не рої то си рое,
 То бояри ба й си строе.
 Та в далеку доріженьку,
 Тай по панну молодецьку.
 Гой по мало приступайте,
 Пістолета набивайте.
 Тримайтеся на острозі,
 Бо ми тепер у дорозі.
 Ми не йдемо їсти-пити,
 Лиш йдемо молоду взети.

Гості молодой встають, моляться, дякують за обід і виходять з-за стола. Кухарки забирають зі стола все так, що на столі остається тільки деревце і пара колачів. Коли надходить молодий зі своїми боярами, свашки молодой співають:

Гой стій, зетю, за ворота,
 На зеленій папороті.
 Най на тебе сніжок паде,
 Най на тебе метіль мете.
 (В літі: Най на тебе дощик іде
 Най на тебе роса паде).
 На кожухи біленькї,
 На шьїпочки кудрявї.
 На шьїпочки кудрявї,
 На бояри молодї.

А свашки молодого відповідають:
 Гой в горах сніги — морози тай зима,
 Зморозила молодого тай коня.
 Єк учула молоденька з-за стола,
 Винесла му квартиру меду тай вина,
 Винесла му квартиру меду тай вина,
 Розморозила молодого тай коня.

Під час цих співів обидва старости беруть від молодого прозїрник, кладуть його на фустку і так ідуть до хати молодой. На порозї стрічає їх батько молодой, а старости, поздоровивши його, питають: «А ци добре у вас без нас?» Сват відповідає: «Добре, а з вами шьї ліпше!» Старости заходять до хати і, поздоровивши присутніх, передають молодїй прозїрник молодого. Молода, приймивши, цілує його, дивиться через нього на всі сторони світу і за кожним разом хреститься. По цїй церемонїї передає свій прозїрник для молодого. Старости, вийшовши на двір, сяляють прозїрник, що його дістали від молодой, на хустину, відчиняють браму і тримають прозїрник високо, а молодий попід прозїрник входить на подвір'я. За ним ідуть і всі його бояри. Тут старости передають прозїрник молодой молодому, цей дивиться через нього на всі чотири сторони світу і хреститься. Потім старости беруть від молодого пару колачів, на колачі кладуть хустку, якою мають покривати молоду, і йдуть другий раз до хати. Увійшовши до хати, старости кладуть

ANN'S BAKERY

Всякого роду печиво — солодоші

2158 W. Chicago Ave., Chicago, Ill. EV 4-5562

ВЛАСНИК — В. ДМИТРАШ

колачі з хусткою на стіл перед молодю і кажуть: «Панно молода, проши поклін від молодого!» Молода приймає цей поклін від молодого і передає старостам своїх пару колачів, як поклін для молодого. Старости, взявши колачі, виходять знову надвір і передають їх молодому. Тепер старости беруть між себе дружбу і йдуть третій раз до хати. Побачивши, що старости з дружною зближаються до дверей хати, свашки молоді співають:

*Проши, дружно, приступити,
Дружки собі іскупити.*

Свашки молодого з подвір'я відповідають:

*Гой наш качур білокрилий,
А наш дружба чорнобривий.
Все посьигне у кишеню,
Тай витьгне грошей жменю.*

За столом сидить молода, а по обох боках дружки. Перед дружками стоять тарелі з «дарами», а коло них ще одні тарелі; в них дружба повинен вкидати гроші за дари. (Отже це такі «дари», що за них треба платити). Дружба вступає до хати й кидає в тарелі по трохи грошей, бо весільний обряд вимагає, щоб дружба скуповував дружок до трьох разів. Тоді свашки молоді співають:

*Ой мало, дружно, мало,
Нам би си більше здало,
Ми по селу ба й ходили,
Тай підківки погубили.*

Дружба вкидає на тарелі другий раз трохи грошей, а свашки молоді співають:

*Гой наш дружба продав віви,
Дає дружкам сороківці.*

Але дружки ще не вдоволені, тому свашки молоді даліше приспівують:

*Чого ж ти си в дружби наймав,
Ек єс доста грошей не мав?
Було, дружно, йти косити,
Дружкам грошей заробити.*

Дружба кидає по третій раз трохи грошей на тарелі. Дружки встають, ховають гроші і прив'язують свої

«дари» до убрання дружби на грудях: одна з правого боку, а друга з лівого. Прив'язавши свій дар, дружка хватає за дар і за одіж дружби і трясє ним: що сильніше потрясе вона дружною, то й скоріш вона вийде заміж.

Дружба виводить дружки з-за стола і «данцує» з ними один короткий «сабаш». Витанцювавши з дружками цей танець, дружки вертаються до хати, а дружба йде до молодого, де вже бояри збираються до заводи в хату молоді. Наперед стає старший староста з деревцем в руках, за ним молодий, дружба, весільна матка і решта його боярів. Всіх боярів має бути непаристе число, наприклад, 17, 19, 21 і т. д., бо пара для одного сидить вже за столом (молода). І так, узявшись за руки, входять до хати і заводяться, співаючи:

*На калиночці дві ягідочці, сніжок напирхає.
Сніжок напирхає, дощик накрапає,
А бояри у дім ідуть, ек мак процвітає.
На калиночці дві ягідочці, розширий,
свату, хату.*

І калинові стіни, шоби бояри сіли.

Цю пісню бояри співають, аж доки не обійдуть три рази стіл. Молода стоїть за столом, склонивши голову на колачі, а коли молодий приходить коло неї, бере хустинкою її за голову і трохи підводить її, потім іде даліше. Третій раз підводить її голову так, щоб вона сіла, але коли молодий хоче сісти коло неї, то звідкись береться її брат і сідає коло молоді, а тоді молодий мусить молодю «іскупити», даючи братові деяку суму грошей, топірець, пістолє і т.п. Староста передає своє деревце домашнім, а ці кладуть його десь у кутку. Всі бояри сідають за стіл і докінчують вище наведену пісню:

*Сіли бояри, сіли,
Аж си здригнули стіни,
Аж си здригнули стіни.
А шьї не так вони си здригнули.
Гей ек бояри си уп'ють,
Гей ек бояри си уп'ють.*

Коли молодий «скупив» молоду від її брата, тоді свашки співають:

*Поганий братчик чом татар,
Продав сестру за таляр,
А русу косу за шестақ,
Біле личко пішло й так.
Він з грошей ніц не зведе.
Піде в коршму тай про'є.*

У цей час молода дає «дари» деяким гостям молодого. Цю справу вже докладно обговорили при «Слові». Здебільша молода обдаровує таких гостей молодого: матку, прибатька (чоловіка матки), дружбу, двох старостів, ходаша і першу свашку. Дари були: для чоловіків ширинька, шалик або рушник, а для жінок — перемітка, рушник і т. п.

Сівши за стіл, бояри співають:

*Гой хвалилася княгиня,
Шо в неї дарів повна скриня.
Коли в'на їх замикала,
То колінцем притискала.*

Мама подає молодій на тарелях «дари», а молода ставить перед кожним призначений дар. Коли вже дари розставлені, бояри співають:

*Гой ставлено, поставлено,
Лишень шьї нас не прошено.*

Тоді молода і мама молодій припрошують: «Просимо, приймайте!» Всі обдаровані беруть дари, підносять їх вгору (щоб всі бачили, що за дари вони дістали), ухкають і кричать «віват», а потім причіпляють їх собі на груди, або перев'язують себе через плече. За молодими на лаві стоїть «світівка» з двома запаленими свіч-

ками, а саме з тими, що їх при шлюбі тримали батько і matka весільні.

Коли вже дари роздані, дружба встає, витягає свій ніж, кроїть хліб і розкладає перед гостей, а гості — бояри молодого, коли хочуть, щоб їм подали на стіл страви, мусять співанками домагатися. Тож вони співають:

*Бігли коти 'по полицях
У червоних нагавницях.
Бийте котки у лабки
До запічної бабки (кухарки).
Шоби в'на си здогадала
Та студінчику нам дала.*

Кухарки розставляють на стіл миски із студенцем, а господиня, тобто мама молодой, припрошує «доцігати» й «харчувати». В той час господар, тобто батько молодой, розкладає фляшки з горілкою на столі, наливає «порцію» (чарку), п'є до молодого й бажає йому щастя і здоров'я, потім наливає знову «порцію», подає молодому й каже: «Проши пускати на-право». Молодий, випивши, наливає знову й подає своєму сусідові по правій руці. А господар, наливши свіжу «порцію», п'є до старшого старости і просить: «А ви пускайте на-ліво!» І так доколя стола кружляють дві чарки: одна передається з рук до рук на-право, а друга на-ліво.

Коли гості так підкріпляться студенцем і вип'ють по кілька чарок горілки, домагаються іншої страви:

*Коби кухарки си здогадали
Тай піч розмастили,*

S E N C H U K ' S

S m a r t S h o e s

Єдина українська крамниця зі взуттям.

2018 W. Chicago Ave., Chicago, Ill., Tel: HU 6-5338

*Тай шьн смашнов начіночков
Всіх нас угостили.*

Кухарки подають начинку з кукурузяної муки, спечену в замащеній печі, а на начинку накладають усмажене також у замащеній печі свиняче або куряче м'ясо. Гості, скінчивши споживати «начіночку», співають:

*Ой ви, грешні кухарочки,
Шоб гаразд си мали,
Тай смашненьких голубчиків
На стіл нам покляли.*

Кухарки накладають у миски голубці і ставлять на стіл.

Гості харчують далі, а скінчивши і цю страву, питають:

*Кухарочки чорнобриві,
Кухарочки з міста,
Чи вже мем си вирізьбити,
Чи шьн дасте тіста?*

Тоді кухарки подають на стіл дрібно покришене тісто з солодким молоком і на цьому кінчиться вечер'я — прийняття гостей молодого.

Коли гості вже погостяться, свашки співають:

*Гой брате, брате, амберю,
Та жививай фусточку з паперю.
Тай покривай русу косу русеву.
Гой ек буде руса коса маяти,
Буде її рідна мамка плакати.*

Тоді приступає найстарший брат молодой, в якого вже передом молодий викупив молоду, і простягає над столом два прутчики — однолітки, а матка весільна кладе на прутчики відповідно розкладену хустку. Молода сидить за столом, склонивши голову на стіл. Брат переносить уважно хустку на прутках молодій над голову, кладе хустку три рази на голову, а за третім разом, поклавши хустку на голову молодой, витягає прутки, залишаючи хустку на голові молодой. Матка завиває хусткою голову молодой поверх вінка, як годиться.

Коли вже гості молодого добре погостяться, починають співати:

*Встаньмо, бояри, підведімоси,
Шьнпочки в руки, — поклонімоси.
Уперед Богу, Богу світому,*

*А за ним газді, газді нашому.
Тай подькиуймо господарочці.
Господарочці тай кухарочці.
Шо нас приймили тай угостили,
Панну молоду нам відпустили.
Встаньмо, бояри, підведімоси,
Шьнпочки в руки — поклонімоси.*

Гості молодого встають, дякують за угощення й виходять з-за стола. За столом остаються тільки молоді і дружба. Непер зачинається «Повниця».

Повниця відбувається в той спосіб, що дружба наливає скляночку якогось напою, звичайно вина, а молода бере цю скляночку хустинкою в руки і «чьистує» наперед своїх батьків, а вкінці всіх присутніх гостей молодой. «Чьистуючи», молода промовляє: «Проши, дедику, (мамко, братчику, сестричко і т. д.) на повницю». Той, що приступає до повниці, бере від молодой скляночку також хустинкою, бажає молодим всього щастя і здоров'я та випиває повницю. Під час пиття всі гості кричать «віват», а музика грає «туш». Випивши, кожне обдаровує молодих чим може: чоловіки звичайно дають гроші, а жінки різні речі потрібні молодим на нове господарство: хустки, перемітки,¹⁹ рушники і т. п. Гроші скидають в таріль, а подаровані речі кладуть на шия молодой так, що оба кінці звисають їй на груди. Але буває й так, що покликаний на повницю (звичайно маючий чоловік), випивши повницю, каже: «Я даю на повницю молоду теличку (або пару овечок і т. д.) на розплодок для нового господарства». Такий подарок молоді забирають собі аж по весіллі. Під час повниці свашки співають відповідні пісні, наприклад:

*Ой роде, мій роде,
Та даруй мене добре,
Шоби я си гаразд мала
Тай тебе споминала.
Стань-ко, мамко, перед мене
Тай почьистуй щедро мене.*

*Із повною повничкою
І з доброю волечкою.*

Для кожного, хто «си чьистує»,
свашки мають осібні пісні:

*Гой у саду овес дрібний,
Чьистуеси дедик рідний.
Гой дедик си чьистували,
Много гроший дарували.
Гой у саду трава буйна,
Чьистуеси рідна вуйна.
Гой вуйна си чьистували,
Перемітку у дар дали.*

*Кочиласи пива бочка,
Чьистуеси сусідочка,
Сусідка си чьистувала,
Файну фустку дарувала.*

Коли вже більша частина родини й
гостей «почьистувалиси» і вже мало
хто приготавляється приступати до
повниці, свашки співають:

*Та гадайте з-за порога, гадайте,
Чьня воля до повниці ступайте.
Чьня воля до повниці ступайте,
Молоденьким на чоботи складайте.
Та шоби їм чоботыта скрипіли,
Чужі люди аби їм завиділи.*

Коли повниця вже скінчиться, мама

молодої складає гарно всі дари і пе-
редає боярам, а гроші зав'язує в хус-
тку й дає молодій, а вона ховає їх у
пазуху.

Зараз після повниці бояри молодого
приготовляються до виїзну до до-
му молодого. Тоді співають:

*Дівчино моя, виходи з двора,
Бо вже стоять коні в возі,
Вже й плач тобі не допоможе,
Бо ти вже моя.*

*Ой вже бим ішла, вже бим сідала,
Лишень свому дедикови шьри не декувала.
Декую вам, мій дедяку. шосте мене*

згодували,

Бо вже не мете.

(мене годувати — прим. автора.)

Так дякує мамі, братам і сестрам.
Після відспівання цих пісень батьки,
родина та гості засідають за стіл, до
хати вносять в'язанку сіна й кладуть
серед хати перед столом, застеляють
сіно ліжником, на ліжник кладуть по-
душку, а на подушку вклякають мо-
лоді, склонивши голови на стіл. На
хату виступає один поважний газда і
проказує «Прощу»:

Виконуємо всі механічні роботи.

Продаємо першорядні колеса.

STANDARD SERVICE STATION

1654 N. Kedzie Ave. Chicago, CA 7-9330

МИХАЙЛО БОРУК

Власник Фірми

«Прилав пан молодий з паннов молодод перед Господом Богом, перед Ісусом Христом і перед Матер'ю Божою, і перед всіми святими, і перед столом із Божим даром, і перед дедиком і перед мамков, і перед братами і перед сестрами, і перед вуйками і перед тітками, і перед близькими і дальшми сусідками, і перед всею ізбранною, шо на цес день скликали, і просит вас уклінно, щирим серцем покірно і не вибірно, абисте їх прощили і благословили на добрий бит, на добру дорогу до свого дому, у свій дім вступити і там много літ прожити. Прощійте!»

Присутні відповідають: «Най Бог простит!»

Так усе відбувається три рази.

Після прощі родина виходить з-за стола і молода прощається зі своїми батьками, родиною та всіми гістьми, а свашки співають:

*Ой кувала зазулечка тай кує,
Вже Марічка своїй мамці дякує:
Дякую вам, моя мамко, за ваш хліб,
Шосте мене згодували до цих літ.
Шосте мене згодували й вбирали,
Тай шьн мене вінувати дїждали.
Тай не плачте, моя мамко, за мною,
Бо не все я забираю з собою.
Лишьню вам дрібні сльози по дворі,
Шьн дрібніші, жьлісніші по столі.
Ой з-за гір'я, місяченьку, з-за гір'я,
Тай виводім молоденьку з подвір'я.
Чей же на нас єсний місяць засвітит,
А чей же нас Пречиста зустрітит,
А чей же нас шітрик провіє,
А чей же нас сонечко загріє.*

В цей час бояри виносять все придане молододі, а при кожній речі підносять її вгору і кричать голосно «віват!» Але всі речі, як куфер, подушки, ліжники і т. п. молодий мусять «іскупити» від братів молододі. І для цього обряду свашки мають свої відповідні співанки.

Коли виносять подушки, то свашки співають:

*Наша молода сім рік не спали,
Сім рік не спала, піречко драла.*

*Піречко драла, в подушки клала,
Шоби з миленьким леготько спала.*

Коли виносять куфер повний білля та «уборів»:

*Чьисні бояри, треба шьн рости,
Абисте могли куфер піднести.*

Коли позабирали вже всі речі, свашки з жалем співають:

*Ми гадали, шо то бояри,
А то йкіс опришки,
Тай забрали всі подушки,
Лиш лишили лишки.*

Коли вже весь посаг добре спакований на підводі, починає молода збиратися до виїзду з молодим до його дому. Староста бере в руки деревце (молодої), за ним молодий з молододю, дружба, весільна матка, а дальше всі бояри, ловляться за руки і обходять стіл, а при тому співають:

*Світи, посвіти, ясний місяцю над нами,
Ой вибирайси, панно молода, із нами.
Ой вибируси тай не боюси я з вами,
Лиш я шьн маю з своїм дедиком правдати,
Ци він ісхоче штири волики тай дати.
А шьн я маю з своїов мамочков змагати,
Ци вона схоче все, шо є у куфрі, віддати.*

Коли виведуться на подвір'я, свашки молодого співають:

*Іли би си пирожечки тай молочна каша,
Слава Богу небесному, вже молода наша.
Ой забрали подушечки, забрали перини,
Шо схочемо, то зробимо з вашої дитини.*

А свашки молододі просять:

*Ой ви, наші свашки любі,
Шо ми б вас просили,
Бьсте нашу дитиночку
Тай не понижьляли.
Свашки любі, свашки милі,
Шоб гаразд си мали,
Бн ви нашу дитиночку
Там не збиткували.*

Свашки молодого співають:

*Бери, мамко, коновочки тай іди по воду,
Було тобі не давати із хати вигоду.
Бери, мамко, в руки пранник, йди на річку
праги,
Було тобі не давати робітницю з хати.*

Молоді сідають на підводу, бояри стріляють з пістолет, сідають також на свої підводи і їдуть до дому молодого. По дорозі співають:

*Ой червона калиночка, багрів цвіт,
Покидає донька маму та йде в світ.
Чи я в тебе, моя мамко, не дитина була.
Що ти мене проти ночі відпровадила?
Чи я в тебе, моя мамко, не дитєтко,*

*Ой не шуми, калиночко, тай не розвивайси.
Та не плач-ко, дівчиночко, тай не
віддавайси.*

*Чому би я не шуміла така зелененька?
Чому би я не плакала така молоденька?
Чому би я не плакала тай не голосила,
Та за тими бовтичками,²⁰ що в мамин
носила?*

Гуцул з Буковини

*Що ти мене виріжнєш в чужу хатку?
Ти гадала, моя мамко, що ні не згодуєш,
Далас мене в чужі руки, а тепер бануєш.
Зашуміла калиночка, ек си розвивала,
Заплакала дівчиночка, ек си віддавала.*

*Ой носила їх, носила, та вже перестала,
Лиш біленьким полотнцем голову завила.*

Коли вже прийдуть перед дім молодого, бояри співають:

*Вийди, нене, проти мене,
Запитайся, нене, в мене:
Чи далеко ми ходили
Тай чи гаразд ми гостили.
Ой гаразд, мамко, гаразд,
Невісточка прийде зараз.*

*Вийди, мамочко, тай поглянь,
Гей шо ж ми тобі привезли:
Чи малиночку, чи егідочку,
Чи файну невісточку?
Гой малиночку тай егідочку
Тай файну невісточку.*

Молоді і бояри встають з підвод, а тим часом мама молодого простеглює біле полотно²¹ від стола аж до за хорімний поріг і стає з колачачи коло хорімного порога. Молода бере пару своїх колачів, приходиться до порога, кланяється низенько мамі й поздоровляє її, а мама благословить її колачачи. Молода входить до хати по простеленому полотні, поздоровляє присутніх, кладе свої колачі на стіл і вертається знову на двір. Тоді мама збирає полотно, а бояри приготавляються до входу в дім молодого. Найперше бояри заносять придане молоді до хати, при чому підносять кожну річ догори, голосно ухкають і кричать «віват». Староста бере деревце в руки, за ним молодий з молодією, дружба, матка весільна та всі інші бояри беруться за руки, вступають в хату і заводяться за стіл, обходячи його три рази. Під час заводин бояри співають:

*Ввійшла молода в свекрові двори,
Плеснула в долоні:
Гой шос на мене, гой шос на мене,
Мій дедик ся гніває.
Я за ним хожу, шириньку ношу,
Може го перепрошу,
Шириньку бере, мене в світ жене,
Бідна моя головонько.
Ввійшла молода в свекрові двори,
Плеснула в долоні:
Гой шос на мене, гой шос на мене,
Моя мамка ся гніває.
Я за нев хожу, перемітку ношу,
Може її перепрошу.*

*Перемітку бере, мене в світ жене,
Бідна ж моя головонько.*

Так співають ще про братів і сестер, що їх вона перепрошує і дає в дар братам шириньки, а сестрам хустки, але вони дари беруть, а її у світ женуть.

Обійшовши три рази стіл, староста кладе деревце на стіл, всі сідають, молоді на почеснім місці — під образами. Молода вибирає приготовані дари для батька, мамі і всієї близької родини молодого: дедиви — шириньку, мамі — перемітку, братам — шириньки, а сестрам — хустки. Обдарувавши родину, всі вечеряють, їдять і п'ють, а потім виходять з-за стола і танцюють. По якімось часі молоді «завивають»: знімають вінок і завивають у хустку. Тоді свашки співають:

*Аж тпер наша мамка ся розвеселила,
Шо з одної дитиночки двоє ізробила.
Над однов дитиночков кровцю проливала,
А друга дитиночка ек із неба впала.*

Так забавляються до пізної ночі. Аж над ранком гості розходяться, а молоді йдуть до комори спати. До комори водпроваджує їх дружба. Там стягає з молодих чоботи і забирає собі гроші, що знаходяться в чоботях і були задалегідь для нього призначені.

ТРЕТІЙ ДЕНЬ ВЕСІЛЛЯ

Третього дня відбувається весілля передусім у домі молодого.

Вже рано сходяться гості, що брали участь на весіллі в молодого, а кожний гість приносить належну «честь». Молоду завивають у хустку, кладуть зверху вінок, а свашки співають:

*Відведи мене, дружбочку, звідки взяв,
Доки шь мій віночок не зієв.
Бо ек уже мій віночок зієне,
То вже мене моя мамка не прийме.*

Всіх гостей запрошують за стіл і «набуваються»: їдять, п'ють та співають. Коли вже «похарчували», дякують за харчунок і виходять з-за стола. За столом остаються тільки мо-

лодій з молодого та дружба і тепер починається «Пропій», тобто повниця, для тих гостей, що брали участь на весіллі в молодого. Пропій відбувається так само, як відбувалася повниця в молодого (гл. ст. 29). Після пропою гості забавляються до пізньої ночі, а часом і аж до другого дня рано.

Десь коло полудня гості з дому молодого приносять молодій «обід», тобто різні страви, а передусім пироги. Прибувши перед дід молодого, співають:

*Ой попід гай зелененький
Упав сніжок білесенький.
Там молода проходила
Тай слідочки полишила.
А ми йдемо за слідками
З горівкою, з колачами
З горівкою, з колачами
З тепленькими пирогами.
Дес тут слідок загубили
Тай до свата заблудили.*

*Ой упала ожеледи з високого неба,
Добре, що ми натрапили до кого нам
треба.*

*Ой утвори, свату, воротоньки, ми йдемо
до вас,
Залетіло наше гусе тай дес межн вас.
Наше гусе молоденьке із файним знаком,
Залетіло воно до вас з вашим гусаком.*

*Вийди, Марічко, вийди,
Ци не маєш ти тут кривди?
Бо приїхав отец й мати,
Шоб кривди си впоминати.
У чужої матіночки:
Шоб не мила вікна,двері,
Шоб не льгала без вечері,*

*І шоб боса не ходила,
Горшком воду не носила.*

При цьому відбуваються різні жарти-сміховинки. Наприклад, гості молодого приводять перед гостей, що принесли молодій «обід», молодичку, убрану в подерті лахи, з великим горбом на плечах, з розхристаним волоссям, з синцями попід очі, а ця, нібито молода, голосить перед своїми гістьми: «А подивіт-ко си, любі гості, що вони зо мнов зробили! І то за одну ніч! Били мене та мучили цілу Божу нічку, а що буде далі?» А потім захриплим голосом співає:

*Ой чим же я, моя мамко,
Так си вровинила,
Шо ти мені спіданічко
Так дуже спізнала?
Ти гадала, моя мамко,
Шо ні не згодусь,
Далас мене в чужі руки,
А тепер банусь.
Понад брови чорненькі
Кучері повисли,
Ский малам дівков гаразд,
Не сходить ми з мисли.
Єк я була в мамі дівков,
Я гаразд си мала,
Наколи лиш си віддала,
Охота пропала.
Ой далас ні, моя мамко,
Тай дала, тай дала,
Так ек сиру колопеньку
В болото запхала.
Ой ек тоті колопенці
У болоті гнити,
Та так мені, молоденькій,
У свекрухи жити.*

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

2222 W. Chicago Ave., Chicago, Ill., Tel: 8-6966
Висилка Пачок в Україну та до інших країн Європи

ВЛАСНИК — ІВАН КОВАЛЬЧУК

Слухаючи такі жарти та пісні, одні сміються, а другі плачуть. Якийсь час після жартів з'являється дійсна молода, як молода господиня, вітається з своїми гістьми, розпитує про новини з батьківського дому, а потім застеляє стіл чистою скатертю. Прибулі гості витягають з бесагів привезений «обід», або «сніданок» і запрошують усіх присутніх до цього обіду. Всі сідають за стіл і набувають: їдять, п'ють та співають різних співанок. При кінці обіду кухарка подає свіжі пироги таї каже: «А тепер я вас почыстую свіжими тепленькими пиріжками, шо їх для своїх гостей приготвила наша молода господиня». За кілька хвилин приносить в кількох мисках тепленькі пироги з сиром і розкладає на столі, при чому намагається поставити певну миску перед прибулих гостей. Гості, ласі на свіжі тепленькі пироги, починають смачно їсти, аж нараз комусь з гостей замість пирога з сиром, попадеться пиріг з глиною або з піском. Бо молоді хитруни, під час, коли молода господиня ліпила пироги, закралися і замість сира, поклали в пироги глину або пісок. І знову сміх: «От ек наша молода газдиня вміє пироги ліпити!»

І так забавляються і «набувають» гості до пізньої ночі, а часом аж до ранку. Аж коли рано «з-за гіри» пічне показуватися Боже сонечко, гості починають розходитися по дом: приспівуючи:

*Зарізали когутика, зарізали каню,
Ой у нас вже по весілю тай по відриганю.
Шьн сегодни гоя, гоя, тай завтра шьн гоя,
А позавтра до роботи, головонько моя.*

По весіллі молоді зашивають свої вінки в подушки, шо на них сплять, а весільні деревця прив'язують на вершок найвищого дерева в садах їхніх батьків і там вони стоять, аж доки не зігниють і не впадуть на землю.

Шість тижнів або й більше після весілля молоді господарі запрошу-

ють батька і матку весільних, свою родину та деяких гостей на т. зв. КОЛАЧИНІ. Молодий господар дає матці, а господиня батькові по кілька колачів (4, 6 або 8) в подяку за те, шо вони допомогли їм відбути шасливо всі весільні обряди. В запла-ту за колачі батько й матка дарують молодим газдам шо хто може: перемітку, полотно, рушник, ліжник, вівцю, корову і т. п. Після церемонії передання колачів гості «набувають» досхочу.

П О Я С Н Е Н Н Я

1. **ХОДАШ** (кодаш) — це візник у весільному обряді Буковини. Після вінчання в церкві всі бояри бралися перед хатою руками за кінці шириньок і творили довгий ланцюг. З самого переду йшов ватажела (староста), за ним головний дружко (дружба), а позаду всіх — ходаш. Так ішли до хати, вибиваючи ногами тропака і співали: «Гоца, гоца, гоцаша, не загубіть кодаша! Скиньтесь по грошеві, купіть коня кодашеві. Кодаш того заробив, щоби піша не ходив» (Евген Онацький, «Мала Енциклопедія»).

2. **БАРВІНОК** — це скромненька квітка блакитного кольору, з гладким, вічно темнозеленим листям. Особливого значення набуває барвінок під час весільних урочистостей, бо з листя барвінку шиють та плетуть молодим вінки. Тому барвінок символізує кохання та є символом дівочої чистоти. Дівчина, шо втратила свою чистоту до весілля, втратила також барвінок, тобто не має права носити вінок. (Евген Онацький, «Мала Енциклопедія»).

3. **ВЕСІЛЬНЕ ДЕРЕВЦЕ** призначене для молодих, шо бажають «спаруватися». Тому й деревце призначене для їхнього весілля повинно мати як рядків, так і крачків до пари. Коли й один рядок мав тільки три крачки, тоді одно з молодих лишиться в скорому часі вдівцем або вдовницею, коли б один рядок мав аж п'ять крачків, тоді одне з молодих буде мати «любаску», або «любаса».

4. **КРАЧОК** — це галузка, гиячка.

5. **ЗИМОВІ М'ЯСНИЦІ** — це час від Бо-

говлення Господнього (Йордану) до Неділі М'ясопусної.

6. **ПРОЗІРНИК** — це малий колач, перев'язаний навхрест червоною волічкою з малою квіткою з барвінку на середині, що його молоді носили зав'язаний хустинкою на правій руці і в призначений весільним обрядом час дивилися крізь нього, оглядаючи свою долю. У матеріалах етн. НТШ, У, 31-32, так описується символ прозірника: «Як тільки княгиня (молода) сяде на коня, щоб їхати до сльобу, дивиться крізь колач (прозирник) на всі чотири сторони світу. Коли погляне на схід сонця, каже матка: «Абис була, ек зоря красна». Коли ж молода по дивиться на захід, цілує її мати й каже: «Абис була, ек сонце щасна». Скоро погляне крізь колач на північ, зближається до неї отець за словами: «Не знай ніколи ні зими, ні нужди». А як звернеться на полудень, кажуть дружки: «Аби вам було всюди мирно». Так, може, було десь і колись. В околицях і часах, що тут описується, молоді дивлячись крізь прозирник, тільки потихо промовляли: «Господи Боже, допоможи».

7. **ТРИ (3)** — це число, що з найдавніших часів символізує довершеність і досконалість. На острові Криті, за яких 2.000 років до Христа, число три мало релігійний характер і було для критян святим. Подібне бачимо і в інших країнах.

У Св. Письмі, головню в Новому Заповіті, число три зустрічається дуже часто:

віра у Св. Тройцю, до новонародженого Месії — Христа приходять т р и царі і приносять Йому т р и дари, Апостол Петро т р и рази зрікається Христа і т р и рази кається, при проображенні Христа на горі Тавор були присутні т р и Апостоли, на Голготі було т р и хрести, а на хресті Спасителя був напис у т р ь о х мовах, Христос воскрес на т р е т і й день і т. д.

Також в українців число т р и з давни відіграло містичну роллю. (МУЕ, НТШ, XVIII, 117).

В українського народу з давен давно число т р и відіграло містичну роллю. І сьогодні всі важніші дії в релігійних відправах та родинних обрядах виконуються трічі: при охрещенні дитину занурюють т р и рази у воду, при шлюбі свяеник благословить молодих т р и рази, а при співі «Ісайє радій...» т р и ч і обводить молодих навкруги аналою і т. д.

Також у весільних обрядах важніші дії виконуються трічі: благословення родичами молодих вінком, виголошення прощі, заводини доокола стола, «скупування» дружбою дружок і т. п.

8. **ТУР** — це предок домашнього вола і подібної до нього породи. Був дуже дикий і відважний. Тур був символом незалежності і дикости.

Тур був насамперед ловецькою звіриною. А що лови символізували в нас сватання, — тому тур чи туриця, як дуже цінна звірина.

Науmarket 1-1115

BI-JA JEWELERS
Diamonds - Watches - Silverware
Fine Watch and Jewelry Repairing
Cash or Credit

JACK B. SHLOPACH, PROP.

1618 W. Chicago Ave., Chicago, Ill. 60622
У цій крамниці Ви знайдете всякі ювілейні вироби
й то по низьких цінах, як годинники, перстени,
діаманти й багато іншого з ювілерських виробів.

символізує у весільних піснях молоду. Перед від'їздом молодої до батьків молодого співали: «Ой не тур це, ні турця, тільки красна молодця» (Евген Онацький, «Мала Енциклопедія»).

9. КРАНКА — це китиця (наприклад, китиця калини, китиця винограду і т. п.).

10. ВАСИЛЬОК — це запашна рослина, що супроводить життя українця від народження аж до гробу. В Україні була дуже поширена легенда про ролю васильків у зачатті Ісуса Христа. «Архангел Гавриїл, прийшовши благовістити Пречистій Діві Марії про народження Сина Божого, передав їй вітку васильку і промовив: «Приношу тобі тут від Бога дар — вітку гарної квітки, понюхай і побачиш, як гарно пахне». Вона взяла васильок, понюхала, а кілька днів пізніше завагоніла.»

Тому васильок, як квітка Богородиці, фігурує в нас у всіх обрядах, що супроводять родинні події.

Не бракувало васильків і на весіллі. Васильками завітчували косу молодої і весільне дерево. «Нехай Марусі деревце зів'ють з хрещатого барвінку, запашного васильку та червоної калини» (Ф. Вовк, «Студій»).

Васильок символізує благочестя, плодовитість та вірність аж до смерті.

11. КАЛИНА — це кущ з лопчастим листям, білими квітками та червоними соковитими ягідками, символізує красу і здоров'я. У весільній пісні про молоду співається: «Ой червона, ек калина, а солодка, ек малина».

12. ВЕСІЛЬНЕ ДЕРЕВЦЕ вже завітчане символізує всі найкращі душевні й тілесні прикмети, які молоді лиш можуть мати: життєрадісність (саме деревце), благочестя, плодючість і вірність на ціле життя (васильки), любов і невинність (барвінок), та красу і здоров'я (червона калина).

13. СІНО, тобто скошена і висушена трава, має в українського народу велику пошану. Сіном застеляють стіл під Різдвяну Вечерю, а по Йордані брали це сіно зі стола, крутили з нього перевесла та обв'язували ними в саду овочеві дерева, щоб добре родили. Тому під час прощі клали під коліна молодим сіно, яке є символом добробуту й заможности.

14. В українського народу є звичай, вітаючи визначних гостей, підносити їм хліб-сіль. В давніх часах хліб і сіль були певною запорукою проти голоду, а тому вони вважалися святими. Крім цього, сіль уважалася як засіб в боротьбі проти ворогів і нечистої сили. Благословення батьками молодих хлібом і сіллю має особливе значення, бо воно являється символом благословенства Божого для подружнього життя молодих, а рівночасно і символом єднання і приязні. Отже, благословення хлібом і сіллю має глибокий релігійний зміст, що його український народ і до сьогодні дуже шанує.

15. АМБЕР — походить від слова амбра (з арабської мови). Амбра — це дерево подібне до плятана, що виділяє бальзамічну смолу й кадило. Тут, у весільній пісні, амбер кадило у переносному значенні — це священник.

16. КОЛАЧІ КРУТІ. У весільній пісні співається: «Ой виходи, мамко, з хати, своє дитя привітати. Тай з крутими колачами...» Що ж то за круті колачі? Весільні колачі печуться так: коли пшеничне тісто вже відросло, тоді кухарка висукує з тіста п'ять довгих пелюсток, залежно від величини колача, і плете з них колач, склавши його так, що він стає круглим із діркою на середині. Потім висукує ще одну пелюстку і обводить нею колач іззовні. Коли колач відросло, садять його в піч.

У справі символу колача дослідники не є однозначні. Одні вважають, що такий «крутий колач» з діркою на середині символізує плетену косу молодої (Мат. у. етн. НТШ, V), інші кажуть, що колач символізує сонце (проз. Сумцов), а дехто вважає колач символом вічності («без початку і без кінця»). Тоді залишається ще з'ясувати, чому обрядові з весільними «крутими колачами» надавано такого великого значення.

17. ПШЕНИЦЯ. Українці з давен-давна обсіпували молодих, коли вони приходили від шлюбу, різним зерном, а особливо пшеницею, бо зерно пшениці символізує плодючість молодих та їхніх потомків. Але тому, що пшениця була в нас основою майна й поживи, то вона символізує також багатство й достатки.

18. **МАЯ** — це мева (мартин), птаха-плавує, подібна до голуба, живе над морями і великими ріками.

19. **ПЕРЕМІТКА** — це досить довгий шматок білого тонкого полотна (півка), з вишитими або перетканими вузькою смужкою прикрасами на обох кінцях. Старші жінки у святкові дні обвивають ними голову так, щоб оба вишиті кінці звисали на плечі.

20. **БОВТИЦІ** (бовтички) — це металеві

гудзики, що ними гуцульські дівчата прикрашують свої зачіски.

21. **БІЛЕ ПОЛОТНО** символізує в нашому народі рівну дорогу та зберігання від нечистої сили (Евген Онацький, «Мала Енциклопедія»). Тож дбайлива мама молодого простеляє перед першим вступом молодої невістки до її дому біле полотно, щоб забезпечити для свого сина добре життя, щоб його дружина ходила завжди «рівною дорогою» та щоб була охоронена від нечистої сили.

Рожсоляна Дикий і Юрчик Цепинський в програмі Веселого Гуцульського Вечора в Чикаго 30 вересня 1967 р.

Марія Остромира

З КОСОВА ДО ГРИНЕВИ

1. По дорозі до Гринєви.

Минаючи гуцульські села, все д'гори і д'гори в'ється у Верховину косівська бита дорога. Вийшовши на Буковець, спадає раптом униз до Чорного Черемоша. Це місце названо Варатином (від потоку тієї самої назви). Там дорога розщиплюється на дві бічні дороги. Одна йде направо, гори Черемошем, по через Криворівню, Жаб'є й Зелене до Буркута, а друга наліво, доли Черемошем, по через Ясенів до Устерік, тобто до того місця, де зливаються обидва Черемоші — Чорний і Білий. Там і переходить ця дорога на Білий Черемош і йде гори рікою. Від неї відгалужується бічна доріжка, що веде направо до Краснолі, положеної подальше від Білого Черемоша. А дорога йде далі під гору, минаючи села: Стебне, Довгополе, Полянки, Ферескулю, доходить до Гринєви, а там по через Шикмани до Буркута.

Одним словом -- косівська дорога, розділившись надвоє на Варатині, утворила коло та охопила ним села понад обидвома Черемошами - Чорним і Білим. Є ще й друга дорога, значно коротша, бо проста, що йде понад Черемошем із Кут до Устерік, але в наслідок повені в 1927. р. стала непридатна до їзди. Та польська влада не турбувалась, щоб її направити.

Перед першою світовою війною туристичний рух був переважно у правому напрямі від Варатина, тобто на Криворівню і Жаб'є. У Криворівні радо перебували наші письменники - Грушевський, Франко, Леся Українка, Коцюбинський, Хоткевич. Звідтам, із Криворівні, Коцюбинський узяв тему до «Тіней забутих предків». І тоді, коли туристи залишали чомусь набочі Білий Черемош, то наші письменники Франко й Хоткевич заходили

аж туди. Хоткевич побував в Устеріках і Стебнім, де збирав матеріали до «Камінної душі», «Довбуша» та гуцульських оповідань, а в Краснолі заложив був «Гуцульський театр». Франко перебував у Довгополі, а навіть замандрував аж до Гринєви й Шикманів. Був він завзятим рибалкою, тож ловив петруги над обидвома Черемошами. Бував і в Буркуті.

Та по першій світовій війні почали туристи заходити й над Білий Черемош. Мандрували не тільки дорогою, але й гірськими пляями.

Рівнобіжно до сіл, що розкинулись понад Білим Черемошем, тягнулись у верхах села: Перехресне і велике село Голови. Церкви були в Краснолі, Довгополі і Ферескулі. До красноільської церкви належали, крім Краснолі, ще й частина Голов. До довгопільської, крім Довгополя, Стебне, частина Голов, частина Полянок і Перехресне. До Ферескульської, крім Ферескулі, частина Полянок, частина Голов, Яблониця, Гринєва, Шикмани, Грамітне і Яловічора. Тож Ферескуля була найбільшою парохією над Білим Черемошем. Звичайно, де були церкви і школи, там поставали й читальні «Просвіти» та кооперативи. Закладано їх завдяки панотцям та учителям - українцям. Та за польської окупації, поляки почали насилати до шкіл учителів - поляків, а українців переносити до Польщі, а то й зовсім звільняти з праці.

Хоча яке велике село Гринєва, то в ньому не було ні церкви, ні читальні, ні кооперативи і не воно було осередком українського духового життя над Білим Черемошем. а була ним Ферескуля. Другим таким осередком, подальше від Б. Черемоша, була Краснолія. Але поляки за всяку ціну старались зробити Гринєву польським осередком. Було там надлісни-

цтво, був уряд збірної громади, були станиці: поліційна і стражницька. Заложено теж «Кулко рольніче». Було в пляні збудувати костел та великий будинок для «Осьродка здравья». Надлісництво вже навіть визначило було площу й поклато фундаменти під той будинок. Розраховувано на те, що як будинок буде готовий, тоді вдасться спровадити одного, а то й двох лікарів-поляків. Бо досі жоден лікар - поляк не хотів іти туди. Зараз же спочатку польської окупації виринуло було важливе питання — брак лікаря над Білим Черемошем. Сотні робітників, обезпечених у «Касі хворих» не мали лікарської опіки. А випадки при лісових роботах траплялись майже кожного дня. До того була там ще й державна порадня для поборювання венеричних недуг. Перед першою світовою війною працював там лікар - українець, а після нього лікар - жид. По війні працював там лікар - поляк. Та він скоро виїхав і тоді продовж довгих років не було там жодного лікаря. Косівське староство найрадше було б бачило на тому місці лікаря - поляка. Та ніхто з лікарів - поляків не хотів працювати в такій закутніні, де «чорт добраніч каже». Тоді то й прийшов туди, спочатку 1931. р., лікар-українець. І хоч він совісно сповняв своє завдання, обслуговуючи отой великий район (50 кілометрів у промірі), проте поляки нерадо бачили його там — саме тому, що був українцем. Та він і не хотів мешкати в Гриневі, замешкав у Яблониці, звідки було йому близько до церкви у Ферескулі. Бо ж

Яблониця була наче продовженням Ферескулі.

Належало б ще зазначити, що по той бік Черемоша - на румунському боці, українське населення на великому просторі теж не мало жодного лікаря. Тож дуже часто хворі з того боку приходили до лікаря — до Яблониці. А нераз покликуюно лікаря до важко хворих і на румунський бік.

До надлісництва у Гриневі належали лісничівки - в Грамітному, у Шикманах та Яловічорі. Тільки лісничий із Грамітного був українець, інші буди поляки.

Очевидно, що поляки дивились на нього кривим оком. А як він заложив у Грамітному «Рідну Школу», годі вже тим самим підписав присуд на себе: його перенесено кудись у Польщу, а на його місце прийшов лісничий поляк.

Спочатку тридцятих рроків над Б. Черемошем сталася трагічна подія, що сколихнула цілою Гуцульщиною: у Ферескулі вбито священика. Вбивство було доконане мабуть у грабунковій цілі. Бо ж священик на такій великій парохії прискладав був трохи грошей і чомусь не зложив їх у щадничій касі, а держав біля себе. Хто був тим убивником, то ніхто ніколи й не довідався. Чи ж би вбивник був аж такий спритний? Гуцули шепотіли поміж собою, що поліція недбайливо веда слідство? тому то й не викрито вбивника. Знайдено тільки десь у верхах порожній мішечок, де були гроші... це й усе. До Ферескулі прийшов тоді новий свщеник — з долів та енергійно взявся до пра-

Z E C H M A N

L U M B E R C O M P A N Y

Lumber, Millwork, Building Materials

400-430 N. Damen Ave., Chicago, Ill., Tel: SE 3-6600

ці у цій великій парохії. Тому то скоро піднеслась національна свідомість не тільки у Ферескулі, але й у всіх тих селах, що належали до ферескульської парохії.

2. У ГРИНЕВІ.

Хоч у Гриневі, крім лісничих, стражників та жандармів, не було жодних інших поляків, проте косівське староство якось спеціально цікавилось Гриневію. Раз-у-раз мчали з Косова до надлісництва в Гриневі авта «з екимис панами» — як казали гуцули. Надлісництвом завідував немолодий уже інженер ліс., «пан радца», як загалом його звали. На нього то наложено було важливий обов'язок — перетворити Гриневу на польський центр над Білим Черемошем. Та чи він виконував те завдання — Бог святий знає. У нього бо були дві пристрасті: квіти й чарка. Біля надлісництва заложив був чудові квітняні городи. Різні-прерізні квіти спроваджував він із усіх усюдів земної кулі і видавав на це чималі суми. Його жінка нарікала, що всі свої особисті прибутки видає він на ці квіти. А злобні язика плескали, що видає він не тільки свої власні гроші, але й державні. Та це неважне було, що плескали люди. Бо ж казково чудові городи чарували кожного, хто тільки туди переходив. Були там такі рідкісні роди квітів, яких не було навіть у ботанічних городах Польщі. Самих тільки троянд було понад 100 родів. Серед тих городів, у затишних місцях, були побудовані білі ажурові альтани, оплетені кущами пнучих троянд. А почерез потічок, що вився круто тими городцями, були перекинуті містки з білими ажуровими поруччями; по них теж спинались якісь квіти.

Тож не диво, що влітку до Гриневі заїзджали «усекі пани». Не тільки зі староства з Косова, але і з Варшави приїзджали різні достойники: міністри та інші важливі особи. Одного разу приїхала була зі своєю аси-

стою навіть пані Мосціцка, перша дружина президента Польщі. І тоді, коли до надлісництва приїзджали такі достойні гості, то стражники діставали суворі аакази, пильно сторожити дорогу понад Білим Черемошем. Та ніколи якось не було ніяких прикрих пригод на тій дорозі. Аж одного разу косівському старості трапилась «приключка» (пригода) правда, ніхто не зробив на нього атентату, проте найшовся хтось, хто зупинив його авто.

Отож в одній хатчині в Полянках жив собі бідний чоловік із жінкою та чималою громадкою дітей. Дивний це був чоловічок. Хоч і молодий, проте не хотів працювати, а мандрював від села до села. Бував у газдів, у священників, у лікаря, заходив і до надлісництва та до стражників і жандармів. Всюди, куди заходив, провадив якісь дивні розмови — говорив коротко, символічно, загадково. А як відходив, то просив, щоб дати йому «на сіль», бо нічим посодити в хаті. Стражники й жандарми уважали його за придурковатого, тому й не прикладали ваги до його слів. А гуцули, підсміхаючись, говорили: «Ото Штенцік-філософ! Прикидається дурним, а не бійтеси, має він бирше розуму від неодного шандара». «Штенцік» - було його псевдо, бо насправді він називався Стефан.

Одного дня, як мав приїхати до Гриневі косівський староста, то - як звичайно - стражники та поліцаї, (у гуцулів по давній звичці: «шандарі») крутились уздовж дороги. Вийшов і придуркуватий Штефан зі своєї хати і станув при дорозі. На рамені мав патик, почеплений на шнурку, наче б то «кріс». Перейшов біля нього стражник і, посміхнувшись, запитав: — А ви що, Штенцік?! Знов якусь комедію граєте?

Не видите, що сми у службі?! — відповів Штенцік, пильно поглядаючи на дорогу.

За якийсь час надїхало авто зі ста-

ростою. Штенцік в цю ж мить упав і, як довгий, поклався поперек дороги. Шофер зупинив авто і пробував усунути його. Та він уперто заявляв, що не уступиться, поки староста не вислухає його. — Чого ж вам, чоловіче, треба від мене? — запитав здивований староста. Штефан зірвався з дороги й підійшов до авта. — Та хочу просити вас, пане старосто, аби-сте скасували той податок, що на мене наклали, бо-бігме-не бізую запла-ти. Ади, ека громадка дітей у мене! Та й кожному з них треба чимось ни-сок заткати, бо голодне.

А з хати повибігали всі Штефанові діти та й перелякано дивились то на свого дедю, то на пана в авті.

Не розумію вас, чоловіче! Як же це «скасувати податок»? — дивувався староста.

А так, що скасувати, та уже! Бо бігме — не маю чим заплатити. Як хочете, то беріть оцего хлопчища на податок. Бігме фаний! — вказав на гарного, хоч і замурзаного хлопчика. — Це шандарський — сказав дискретно, приклавши долоню до вуст.

Надійшов стражник і, перепрошуючи, пояснив старості, що цей гуцул — мовляв — придурковатий, тому то час-від-часу щось таке встругне. Староста нерado усміхнувся і дав знак шоферові, щоб рушав. Від'їхав, залишаючи виструнченого стражника.

— А ви, Штенцік, конечно хочете аби вас до арешту замкнути? — лютував стражник.

— То замикайте! А мені ека біда там буде?! І так мусите дати їсти.

Позаганяв Штефан дітей до хати та й гостро наказав, аби нікуди не

ходили, поки неня не прийде, а сам рушив у тому ж напрямі, куди поїхав староста. Ішов та й ішов, із пати-ком, наче крісом, на рамені. Поступив до лікаря, із почекальні вийшла Штефанова жінка.

— Ну, і що казав лікар? — запитав Штефан.

— Та що мав казати?! Казав, аби поменше робити, а побирше відпочивати та й добре їсти. Та як же я можу поменше робити, ек ти ади до-решти зледащів і цілими днями лиш ходиш... Та же дітям треба дати їсти.

— І пішла, ковтаючи сльози. На ганок вийшов лікар.

— О, то й ви, Штефане, до мене? А вам же що бракує?

— Та я не хворий. Та лиш прийшов-сми, аби поговорити з вами.

— Ага! Як так лиш, то ходім у хату, бо я голоден. Та й ви, певно зголо-дніли. В кухні лікар сказав подати Штефанові їсти.

— І що ж нового у світі, Штефане? запитав.

— Ади, староста поїхав до Гриневі «квіти нюхати». Відав знов щось винюхає, ек тогід.

— Або тогід щось «винюхав»? — посміхнувся лікар.

— Та же вінюхав! Екби не вінюхав?! І вліті, і восени приїздив «квіти нюхати», а потім, ади, прислав із Косова «розказ» тим молодим учителькам та й тому паничеві, що в панотця дітей учив, аби забиралися май подалше від границі.

— Ну, але ви, Штефане, харчуйте, бо голодні — сказав лікар, пильно приглядаючись до Штефана.

Був здивований, як це Штенцік так

Diamond Specialists
HARRIS JEWELERS
1949 W. Chicago Ave., Chicago, Ill.
Dial: 342-6663 or CA 6-6768

добре орієнтується в усьому. Це ж було ясне, що він натякав на той розпорядок польських властей у справі виселення з граничної полоси «небезпечного елемента». Тоді то й виселено чимало молодих інтелігентів-українців. Декількох виселено і з-над Білого Черемоша.

А як Штенцік відходив і дістав від лікаря «на сіль», то здивувався:

— Й-га! То це ви мені аж стільки «на сіль» даєте?

Гуцулки з Довгополя — Полянки

— Не «на сіль», а на хліб. Купіть хліба дітям, а самі заберіться нарешті до якоїсь роботи. Ваша жінка хвора й не годна сама одна працювати і на дітей і на вас.

— . —

Лісовими справами займалася переважно лісничі, а пан радца більше часу присвячував своїм квітам. Цікавився і гуцульським мистецтвом. У нього в кабінеті один куток був призначений для мистецьких гуцульських виробів-різьби, кераміки. На стіні висіли барди, запаски та попружки. При тому пам'ятав і про політику. Інколи, звичайно в неділю, виривався з дому до корчми. Щоправда, то це не була звичайна собі корчма, а претенсійна, влаштована на взір маломістечкових ресторанів. І там, п'ючи з гуцулами, сповняв свою місію, тобто проповідував про «польсько-гуцульське співжиття». Говорив до них тільки «по-гуцуль-

ськи». Навмисне не вживав ніколи прикметника «український», — тільки «гуцульський», щоб задокументувати, що гуцули, це-мовляв - окреме плем'я, зовсім неприналежне до українців. Однієї такої неділі сидів пан радца в корчмі, на підпитку вже, та й говорив гуцулам на тему шляхти (тема така була модна тоді в польонізаційній «політиці») Доказував, що на Гуцульщині є чимало польських шляхетських прізвищ. Ось хоч би «Шарваровський» — чисто шляхетське прізвище.

Та дайте покій Шарваровському, бо й так не зробіте з него шляхтича. Зате з його п'єтма дівками, то всеке може бути. Ади, одна з них уже має дитину від стражника — відозвався раптом придурковатий Штенцік, що сидів збоку на лавці, опертий об свій «кріс».

Пан радца подивився грізно на нього й хотів щось сказати та в цю ж мить один із газдів перебив йому, частуючи Штенціка горівкою:

— На здоров'є «Штефа»! Випийте і ви з нами...

Несподівано ввійшла пані радчині та зараз же звернулася до чоловіка:

— Та доки, Юзю, будеш тут сидіти та й марнувати час і гроші?!

— Нічого не розумієш, жінко, то й не говори! Посиділи ми тут собі з газдами та й побалакали файно, ну і я почастував їх...

Це вже й сама бачу, що «почастував» і то добре «почастував»...

Йй, не кажіть, панійко! Бо не лиш пан радца частували нас, але й ми їх. Ми ж не старці, а газди, теж якийсь гонор маємо — обізвався один з газдів.

— Ну, але ви не «прочастували» так усіх грошей, як пан радца. Вам що? Ви не дбали б, якби він і штани пропив — не панувала вже над своїми нервами пані радчині.

— А ми тогди вбрали б пана радцу в гуцульські черлені гачі — відозвався Штенцік. — Ади! Воїни люб'єт гуцульське лудіне, то потім повісили

би ті гачі на стіні, межі бардками та й запасками. Бо запасок мають уже декілька, а гачів ніодних.

— Ой, Штенцік! Вже хоч ви сиділи б тихо! Мало-то грошей вимантили ви від пана радця «на сіль»?! Вже тією сідлю можна би посолити ціду Гуцульщину.

— Вере вимантачував-сми? Пан радця самі давали. А Гуцульщину не треба солити, бо вона, ади, і несодена непогано смакує польським панам — сказав Штенцік і в його, завжди якихось безвиразних очах, замиготіли раптом іскорки злости.

Пані радчині нічого більше не сказала. Змірила тільки Штенціка своїм гострим поглядом і, забравши чоловіка, вийшла. При допомозі фірмана посадила його у візок і коні рушили з місця.

— І чого ти, жінко, приїхала за мною?! — не здавався пан радця. — Чи ж не розумієш, що мені треба час-від-часу вийти поміж гуцулів? Це ж і є моїм обов'язком в'яснити їм...

— Яким там «обов'язком»?! — не дала йому докінчити хінка. Вже й

той Штенцік сміється з твого «обов'язку».

— Та що там дурний Штенцік розуміє! Йому одної клепки бракує.

— Не йому бракує, а вам, усім, тим, що беретеся гуцулів польонізувати. «Обов'язок» каже? Твоїм обов'язком є пильнувати лісу, а не отаке - чорт зна що! Ти тільки добре придивися до того самого Штенціка та прислухайся, що він говорить, то й знатимеш, що гуцули думають про вас — сказала зі злістю і замовкла.

Ось так на ділі виглядала польонізаційна «політика» у Гриневі. Та всі ті великі пляни «спелзали на нічем», бо прийшов час, що «вся Польща почерез Косів і Кути мусіла тікати до Румунії», як казали гуцули. Тоді то і гринівська польонія там опинилась. Стражники з «шандарами» не завдавали собі труда тікати тією окружною дорогою - на Косів, тідьки перебрили Черемош і вже були на тому боці. Утік теж і пан радця. Та чи він тікав дорогою, чи теж тільки перебрив Черемош, того вже не знаю.

Привіт від

МУЗИКИ І СИНА

OVER 50 YEARS OF FAITHFUL SERVICE

2151-57 W. Chicago Ave., Chicago, Ill.

Tel. CA 7-1222 & BR 8-7767

М. Ломацький

«ВЕЛИКЕ СЕРЦЕ»

Про те велике серце, та не так про нього, як про власника його, чоловіка великого серця, можна було колись багато почути на нашій Гуцульщині.

Ті два слова, велике серце, тай ті, хто його мали, були в гуцулів у великому «пошнівку».

А звідки взялися в них та пошана до великого серця і перекази — повістування про нього?

Ось розповідь про це.

Діялось воно, коли, того сьогодні ніхто вже не знає... У сиву давнину... Тоді то вирушили люди з-над Дунаю, з піль і степів у далеку мандрівку. Зачували, що десь там далеко-далеко є гори, що Карпатами зветься. Там можна вільно й свобідно жити, але треба ті Карпати здобути.

Рада в раду, й пішли в напрямку Карпат. Мали провідника. Був це чоловік великої сили, мужности, відваги й завзяття. Крім цього мав щось, чого ніхто не мав: мав велике серце. Звідси його «ймено»: «Велике серце» — іншого імені не мав.

Про це «Велике Серце» - пізніше.

Привів той «Чоловік - Велике серце» мандрівників під Карпати. «Будемо їх здобувати» — сказав. «Здобудемо, будуть наші. Наші й Божі більш нічий!»

Але частина мандрівників, побачивши зблизька Карпатські гори з темними лісами й почувши в них рев диких звірів, зжахнулась... Деякі заломили руки й заявили рішучо: Не підемо далше!

І не пішли. Розбились широкими долинами, левадами й лугами понад долішними Черемошем і Прутом і там осіли. Запосіли землі названо Покуттям і Підгір'ям. Але й покутяни й підгір'яни не затратили ніколи племінних зв'язків із тими, що пішли здобувати Карпати, здобули й там осіли — з гуцулами. Були й залишилися рідними братами гуцулами. Рідними мовою, вірою, обрядами, звичаями й згадками пережитої спільноно минувшини.

Здобувати Карпати пішли найвідважніші. Повів їх «Чоловік - Велике Серце». Йшли за ним. Не йшли, продиралися крізь лісову пушу, врубувалися в неї важкими топорами. Доріг не було, не було і стежок.

Тижні й місяці минали в поході на здобуття гір. Почали слабнути. Похід сповільнювався. Почув провідник зразу притишені, а далше щораз голосніші нарікання і негодування, а там і зневіру побачив у їх очах, почув у словах...

Ні, повороту нема й не буде! — сказав.

Роздер на собі сорочку. З-за ременя вихопив гострий ніж. Проколов ним свою грудь. Вийняв з неї своє велике серце й поклав його на широкую долоню. І сталося чудо-диво... Рана на грудях заклепилась, мов її й не було. Тримаючи на долоні серце,

сказав «Чоловік - Велике Серце»:

Вперед за мною! Спочинемо, аж здобудемо ці гори!

Ожили мандрівники — здобичники Карпат. Пішли в ліси за провідником.

А провідник «Велике Серце», попередю йдучи, поливав гори краплинами крові із свого серця на долоні. Вдивав ті краплини в джерела потоків і рік гірських, — завойовники пили воду з них, а з нею пили й велику любов до Карпат... Не дивно. В тій воді була кров любови з «Великого Серця». Вона, та любов, давала їм бадьорість і силу до боротьби з грізною і дикою природою тодішніх Карпат.

Вона вивела їх аж на верх Говеулі. Соняшно, ясно було — бачили всю велич і красу здобутих Карпат, бачили й раділи, натішитись не могли. Чічками зацвітала в їх серцях велика любов до Верховини. Тоді заспівали:

Ой нема то краю-краю над ту Верховину!
Нашу Верховину! Нашими надлюдськими силами здобути!

Провідник — «Чоловік-Велике Серце» казав їм розійтись по всіх горах,

над ріки й потоки та на полонини й посісти їх.

Повчав їх на відхіднім:

Знайте й ніколи не забувайте, як довго буде горіти у ваших серцях любов до цих гір, так довго будуть вони вашими й жадні, навіть пекельні сили не вивуть їх із ваших рук. Будьте людьми великих сердець, повних великої любови до всього, що ваше, що рідне!

Розбрилися верховинці по своїх горах і заволоділи ними. Та й полюбили їх, як наказував їм «Чоловік-Велике Серце». Полюбили й готові були кожної хвилини стати в їх обороні перед ворогами.

А що сталось з «Чоловіком-Велике Серце»?

Про це можна було почути від гуцулів. Почути дивне й неймовірне-

Сів на бурхливій хвилі Черемошу й казав нести себе в Прут. Прутом поплив у Дунай, щоб там десь у степу над Чорним Морем закінчити своє життя. Там, де вперше побачив світ.

Але своє велике серце й краплі крові з нього залишив у Карпатах. Краплі крові великої любови, не змиті й досі з карпатської землі.

Е. Домашевська

КОЛОМИЙКИ (Село Микуличин над Прутом)

а) Вояцькі:

*В Станиславі на ратуши побиті клячочки,
Ой то будут відбирати голих без сорочки.*

*Проводила мати сина горів і стежками,
Не виділа доріженьки перед сльозоньками.
Проводила мати сина на війну раненьку,
Сіла собі під віконце, плаче жалібненьку.*

*Ой хларці ми, пане брате, ой хлопці ми,
хлопці,*

*Як нам буде бренькотіти шабелька при боці.
Шабля буде бренькотіти, а коник скакати,
А ци будут дівчатонька за нами плакати?*

б) Любовні:

*Прийди, прийди, мій миленький, та стань
під віконце!
А я скажу своїй мамі, що то сходит сонце.*

*Як я свого миленького не виджу на очи,
То мені ся, молоденькій, робити не хоче.*

*Як я свого миленького на оченьки вздріла,
Тодки мені роботонька у руках горіла.*

*Ой розавій сі, місяченку, на дві половини
Одна світи миленькому, а другая мні!*

Ой на горі на високій сивий кінь пасе сі,
 Люблю з милим танцювати, бо легко трясє сі.
 Ой того я хлопця люблю, що гарно танцює:
 Кругленько сі обертає, в личеньпо цілує.

Ой Василю, ой Василю, сорочку ти вишню,
 Купи мені коралики на біленьку шию.
 Купи, купи коралики за срібного лева,
 Аби люди пізнавали, що я Василева.

Нема Івана, нема Івана, нема Іваночка,
 Лишила сі по Іванови лише співаночка.

в) Полонинські:

Ой гуцуле, гуцулочку, гуцуле — ватаже,
 Чому твоя гуцулочка помайбіг не каже?
 Якби моя гуцулочка помайбіг казала,
 Вона би сі в полонинці гуцулков не звала.

УЧАСНИКИ ВЕСЕЛОГО ГУЦУЛЬСЬКОГО ВЕЧОРА В ЧІКАГО 30. 9. 1967

Правдиві гуцули музиканти з Бофало

Танцювальна група «Дніпро» з Мільвокі

М. Домашевський

РОЗЛУЧЕННЯ

(Спомин з дитячих літ)

У ДОРОЗІ НА ПОЛОНИНУ

Велике село Микуличин, третє щодо величини після Жаб'я й Зеленої на Гуцульщині по галицькім боці, мало на своїй території полонину Шекелівку. Багато гуцульських громад мали полонини поза обсягом своїх осель, нераз навіть дуже далеко. У права громади Микуличин відпускала в наєм полонину Шекелівку тому газді, що давав за наєм найвищу ставку. Такий газда був звичайно вагагом, добирав собі пастухів: бовгарів до рогатого скоту, вівчарів і конюхів та не приймав більше худоби на випас, як полонина могла дати паші. На випас давали худобу головню такі микуличани, давали також і люди «сторонські», нпр, з сусіднього села Бані-Березова, Дори і інші. «Спашне» від штуки худоби побирав ватаг, а ріжниця між платою найму і сумою «спашного» була зарібком ватага.

Як весною вихід на полонину («хід полонинський»), так під осінь відхід з полонини був многолюдний і гамірний. На весні гуртовання овець-«мішавня», а під осінь «розлучення» забирало кілька годин часу. При такому «розлученні» перший раз в житті на полонині був я в моєму дитя-

чому віку (9 літ). Було це в 1936 р. На «розлучення» виходив звичайно котрийсь з урядовців громади, а цим разом мій батько Василь - вїт громади — постановив сам вийти на полонину та обіцяв і мене взяти з собою. Яка це була втіха мені — тоді малому хлопцеві — бути далеко поза домом у горах, їхати залізничкою, і далі на коні, бути високо на полонині, бачити на власні очі те, про що я знав з оповідання.

У призначений на «розлучення» день мій батько пішов зі мною вранці на стацію вузькогаторової залізниці, що звозила дерево з державних лісів зі складу в Поляниці Чемигівській, присілку Микуличина. Поїзд — один особовий вагончик - «сальонка» - стояв під парою, обслуга знайома, в «сальонці» вже сидить лісничий Стрільбицький, а з ним кілька побережників. Входимо в сальонку й поїзд рушає берегом річки Прутень, допливом Пруту. Долина Прутця — одна з найкращих в околиці.

На полонині Шекелівка - Микуличин

Батько дає мені назви частин доднин: ось скелястий Стрім, за ним присілок Поломистий, а там читальня «Прогресивіти», де поміщається народня школа.

Поїзд робить великий закрут, в'ється гадукою. Батько показує мені хату Івана Кіф'яка, що до нас часто приходиться. Я стаю на «струнко», як поїзд минає його хату і салютую. П. Стрільбицький питається, що то значить. Відповідаю: Іван Кіф'як — то український козак. У моєму понятті Кіф'як тому «козак» бо служив при Українській Армії. За це мене пан Стрільбицький погладив по голові. Далі минаємо осідки Копчин і Левуцник, зруби, молодняк, батько показує мені й називає гори Рокиту, Погарі та ще деякі. Так прибуваємо до Поляниці. А тут чекає вже на нас інж-Гриць Годинський, кол. командант Гуцульського Куреня, зо своєю дружиною і просить загостити до них.

Після короткої гостини інженер, лісничий і батько зі мною сідаємо на коней і так їдемо все вгору на полонину.

Дорога з долини Прутця на полонину була для мене насолодою... Легко віддихається чистим гірським повітрям. Грубезні смереки і ялиці певно пам'ятають ще часи Довбуша. Розповіли б не про одну подію, як би вміли говорити. Тут і там стрибне через стежку зайчик, понад нами передетить гірський птах, а окого грубої смереки пристанув олень-рогач і дивиться на нас спокійними очима. Я вже тоді знав, що в лісах є медведі та тепер бажав його побачити, але

медвідь не показався, щоб заспокоїти мою цікавість

НА ПОЛОНИНІ

По двох-трьох годинах ми вже на полонині, положеної на висоті майже 1300 метрів понад позем моря. Один з бовгарів, побачивши нас, затримбитає. Цим дав знак, що представник громади явився на полонині. На осередку полонини-стаї замість примітивного салашу-буди громада побудувала більшу і кращу бриндзарню, модерне приміщення на «скором»: бриндзю, вурду і жентицю.

На полонині гамірно й весело: гадзи з Микуличина та з інших сіл, як Дора, Баня-Березів, Лючки, розмістилися на поляні, підкріпляються, є й чарка «гірської» в руху, доносяться звуки скрипки й цимбалів. По один бік полонини бовгари з маржиною, по другий бік вівчарі з «дробетами». Вівчарки - собаки пильнують отари. Потягає вже осінній холодний вітерець, хоч день гарний і соняшний. В даліні чорногірське пасмо видніє крізь легку синяву мраку, ошедь називають її гуцули. Пюза полониною навколо, куди око гляне, безмежне лісове темнозелене царство - краса Карпат. (Тепер це зникло, «планова» господарка перестаралася, zostалися голі гори - прим. ред).

Батько, привітавшись з людьми, веде ділову розмову з ватагом Деде-

Привіт від Українського Похоронного Підприємства

БРАТІВ ОЛЕНЦІВ

O L E N E C B R O S.

Funeral Directors

Air Conditioned Chapel

ВІЛЬНЕ ПАРКУВАННЯ

2255 W. Chicago Ave., Chicago, Ill., Tel: HU 6-8220

чуком, а тим часом вівчарі приганяють отару овець до кошари, підходять до стаї і бовгарі. Коло ватага й батька-війта зібралися і газди й пастухи, а тоді ватаг попросив війта до слова. В промові батько похвалив пастухів за те, що пильно берегли худібку й овечки так, що газди не мали

**Майстер гумору Микола Понеділок
приятель гуцулів**

ніякої шкоди, подякував їм в імені громади та роздав їм нагороди, що їм Громадська Рада призначила. Промова викликала радість у пастухів і вдовolenня й оплески в присутніх. За цим приходять до слова ватаг. Дякує пастухам, що день і ніч стерегли стада від дикого звіря, від каліц-

тва, від заблуди в лісах. Передає на руки війта подяку громаді за признання й нагороду для пастухів і теплими словами прощається з полониною, що неначе добра-мати годувала своїми соковитими травами людську худібку, та прирікає відвідати її нарік з весною.

На знак ватага один вівчар заграв на трембіті: це був знак, що розлучення починається. Маржину порозбирали газди скоро, зате справа з вівцями протягнулася кілька годин. От газда входить в кошару, розшукує вівці, позначені його знаком, приходять до ватага, цей перевіряє знак і відпускає газду з побажанням гаразду для газди та його родини і щоб швидко дочекав ще й нарік прийти на полонину.

І рік худоби і бляння овець супроводить це розлучення. Це, мабуть, тварина відчуває теж хвилину розлуки і з того береться цей «полонинський хор». Чув я його до вечора, вештався і приглядався людям і тваринам. Все це мене цікавило, бо досі я щось подібне не переживав.

На конях їдемо вниз. По дорозі минаємо ще декого з господарів з їх худібкою, гомін дзвінків і кататал розлягається по лісі.

Пізнім вечором прибули ми в Поляницю. Там чекала на нас дрезина і нею приїхали ми в село.

(Села Микуличин 600 м., полонина Шекелівка на 1287 м. над поземом моря — прим. ред.)

Веселий Гуцульський Вечір у Чикаго В суботу, 30 вересня, 7:30 веч., в школі Шопена. Гумор і сатира — М. Понеділок; Гуцульська музика — з Боффало; Молоді танцюристи.

Літературний Вечір

Миколи Понеділка в Чикаго. Школа Шопена, дня 1-го жовтня, год. 4 по пол., з участю письменників і поетів.

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

Невелика числом гуцульська громада в Чикаго зменшилася ще на одного земляка. Ото дня 28 липня 1967 року несподівано відійшов від нас у засвіти Петро Романюк в силі віку, бо в 58-му році життя. Походив із гуцульської родини села Микулечина над Прутом.

Перед приїздом до Америки проживав бл. п. Петро Романюк з дружиною Параскевією та двома тоді ще малолітніми синами — Александром і Адріаном — у таборі біженців у Міттенвальді (Баварія), а вже на американській землі народився третій

син — Анcestor, тепер 11-літній. До Чикаго прибув бл. п. Петро з родиною в 1949 р., а працюючи пильно, придбав на власність дім. У родині збереглася пошана до рідної мови та звичаїв, в тому ж дусі виховалися діти.

Тіло бл. п. Петра Романюка спочивало в похоронному заведенні Музики і Сина. Там же відправлено Панахиди 29 і 30 липня. Похоронено бл. п. Петра на цвинтарі Св. о. Миколая дня 1-го серпня. Прощальну промову від родини Небіжчика і від нашої громади виголосив п. Микола Яшко.

Крім власної родини залишив бл. п. Петро Романюк у смутку: брата Івана в Чикаго, брата Миколу й сестри Марусю, Василю й Доцю на Гуцульщині — всіх із їхніми родинами.

На поминках зложили учасники похороцу 33 долари на пресовий фонд «Гуцулії».

Управа Гуцульського Осередку висловлює Родині Покійного щире співчуття, а жертводавцям на пресовий фонд — подяку. Імена жертводавців поміщені в загальному списку на прес - фонд.

Нехай американська земля буде Покійникові легкою, а пам'ять Його нехай вічно зберігається в Його родині й земляків - гуцулів!

Управа Гуцульського Осередку

ПРИВІТ ВІД

МИХАЙЛА КАНЮКА

ПОГРЕБНОГО ДИРЕКТОРА

Чикаго

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІ

П. Стерче є закарпатський українець, професор американського університету. В письмі до редакції з 6 серпня 1967, пише:

«... «Гуцулію» ми одержуємо. Це цінний і дуже добре редагований журнал. Викінчення дуже гарне, матеріял дуже цікавий. Зокрема з цікавістю читав статті про Закарпатську Гуцульщину, в останньому числі про «Карпатську Січ» на Гуцульщині. Щиро гратуюю. Петро Стерчо.»

Михайло Погорецький з Буенос Айресу, Аргентина, в листі до члена

сміло сказати, що наш журнал «Гуцулія» це маленький «Квіку Клік» — найбільший ілюстрований тижневик, якого я був співробітником во время оно в Німеччині... Думаю одначе, що через кілька тижнів буду вже здоровий, а коли воно так буде, думаю, що розвиткові нашого журналу напевно поможу.»

Д-р С. Федюк, Н. Й.: За письмо й даток на пресфонд щиро дякуємо. Про Храм була уже стаття в 3-му ч. журналу. Вістка про сумну долю с. Рунгури й вивіз наших людей на Крим — дуже цінна; помістимо в наступному числі.

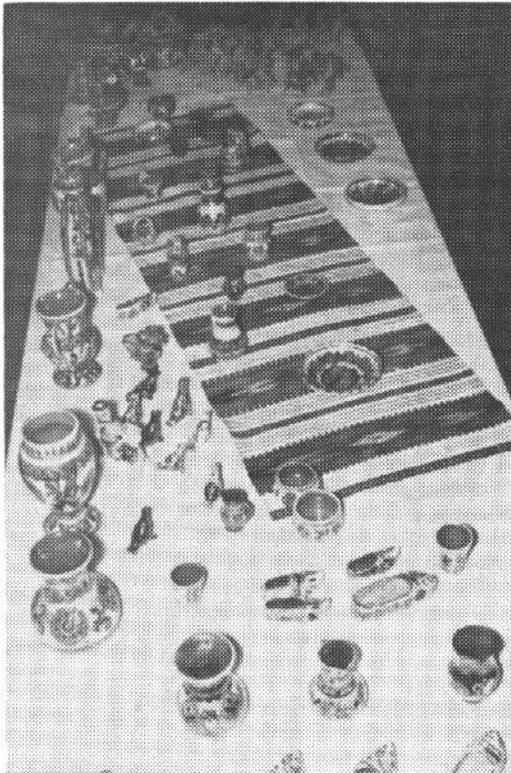
Березун Дрогомирський, Воррен, Міч.: «Честь Вам і слава за Вашу працю. Цінні й цікаві речі в журналі. Не зважайте на крикунів, бо в них задрість. Число 3 то я перечитав, навіть шапки не скинув, як прийшов з роботи — 16 годин, бо то Америка та й годі! А шістдесятка минула! Шкода, що Іван Кузич не згадав більше про Гриця Голинського.»

І. П., Філядельфія, і А. Г., Торонто: Щиро дякуємо за письма й передплату. На Ваші запити, чому не було православних Богослужень на Храмі ми вже дали відповідь у 3-му числі на стор. 46.

М. І., Дітройт: Передплату й на пресовий фонд отримали. На Ваші запити відповідаємо: Ми не помістили святочних побажань від «Гуцульської Ради» тому, що ніхто з Ради таких побажань не прислав, а й дотепер жодних матеріялів ми не отримали. Ми не помістили нічого про сепіка Г. Голинського, бо не отримали матеріялів. Якщо хтось напише, радо помістимо.

Про діяльність Гуцульського Осередку в Дітройті жодних дописів ми не отримали. Прошу писати, — радо помістимо.

М. К., Віндзор, Лек Кон.: Вашу передплату одержали, а Ваш запит ске-

З виставки Івана Лелета на храмі св. Юра, 1967 р.

редакції з дня 1 червня 1967 р. пише:

«Перш за все хочу Вам подякувати за прислані два журнали «Гуцулія», які зробили на мене найкраще враження під кожним оглядом і можу

рували до відповідних чинників. Сподіваємось, що все буде добре.

Е. К., Чикаго: Дякуємо за Вашу підтримку. Радо помістимо Ваші статті.

І. М., Трентон, Н. Дж.: Ваші слова є на правду потішаючі для нас. Прошу писати про Вашу місцевість; радо помістимо.

Д-р І. Г. Б., Гемільтон, Канада: Щиро дякуємо за даток на пресовий фонд і за гарного листа.

М. М., Дітройт: Дякуємо за співанки про О. Довбуша; при нагоді помістимо, а на допис про Вашу місцевість чекаємо.

А. Я., Англія: Ваш цінний лист одержали; просимо більше написати щодо поступовання голови Г. Ради. На багато справ ми не маємо впливу, але надаліше будемо ширити правду про Гуцульщину, а всіх так званих «приятелів» будемо викривати.

СПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

У 2-му числі журналу на ст. 10-ій, має бути: Анна Мироняк.

У 3-му ч. журналу, на 2-ій стор. обкладинки, як остання точка змісту, має бути: Дмитро Ткачук: На нев'янучий вінок сл. п. Валентини Гаврилюк; А на 19-ій стор., під знимкою, повинно бути: Тонюків, а не Танюків.

За помилки Редакція вибачається.

ЗГАДКА ПРО «ГУЦУЛІЮ»

була в таких часописах:

«Свобода» ч. 198 — 25. X. 66 і ч. 9 18. I. 67;

«Америка» ч. 182 — 23. IX. 66 і ч. 195 — 12. X. 66;

«Народна Воля» ч. 37 — 6. X. 66 і ч. 3 — 19. I. 67;

«Гомін України» ч. 41 — 1. X. 66;

«Українське Життя» ч. 30 — 25. IX. 66 і ч. 12 — 18. VI. 67;

«Українська Думка» — Лондон.

НА НЕВ'ЯНУЧИЙ ВІНОК

бл. п. Петра Романюка зложили:

Дол. 10. — С. Ільницький; по 5 дол.: К. і М. Домашевські та М. і Анна Стефанюк; по 3. — дол.: Ю. Водошняк, Ю. Боєчко і І. Стефанюк; по 2. — дол.: І. Генгало, Торонто і Н.Н. (нечиткий підпис).

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

на могилу бл. п. Петра Романюка складаємо на пресовий фонд «Гуцуллі» \$ 5.00.

Володимира і Славко Біланюки

На пресовий фонд зложили:

Дол. 100. — д-р Н. Л., Чикаго; 20. — д-р Н. Остафійчук; 15. — І. Тонюк; 10. — С. Лебштан; по 5.—: О. Глібович, д-р С. Федюк, Кобзар і д-р І. Генник - Березовський; по 3.—: інж. Р. Степаняк, Д. Ткачук, Дж. Фішер, д-р Т. Ткачук і Е. Кулик; по 2.—: М. Ільницький, А. Жилияк, А. Вельничук, М. Миронюк і І. Микитин; по 1.—: І. Кузич і Н. Ковалюк.

Усім жертводавцям шира подяка від редакції «Гуцуллі».

**ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА
«САМОПОМІЧ»**

Тут вкладайте гроші і користайтесь з найвигідніших кредитів.

2351 W. Chicago Ave.

Chicago, Ill., 60622

Tel.: NU 9-0520

Урядові Години:

- **У ВІВТОРОК ВІД 9 — 2**
- **І ВЕЧОРОМ ВІД 6:30 — 8:30**
- **В СЕРЕДУ ВІД 9 — 2**
- **В ЧЕТВЕР ВІД 9 — 2**
- **В П'ЯТНИЦЮ ВІД 12 — 8**
- **В СУБОТУ ВІД 9 — 12**

В Понеділок Замкнено

СПОНЗОРИ:

**Федеральна Кредитова Каса «Самопоміч» — Чікаго,
ВПП. Винниченки — Яцкові,**

ВИДАВНИЧИЙ ФОНД МИХАЙЛА ЛОМАЦЬКОГО
(Відозва до гуцулів і всіх прихильників творів письменника)

Хто, побувавши хоч один день на Гуцульщині, не зачарувався в її природній гірській красі? Хто, поживши серед наших «горен»-гуцулів, не полюбив характерних рис їхньої душі, їхніх звичаїв стародавніх, їхньої барвистої ноші? Хто з гуцулів може забути свій рідний край?

Михайло Ломацький, цей новітній співець Гуцульщини, віддав їй працю цілого свого життя як народній учитель, полюбив Гуцульщину і гуцулів усім серцем, а за працю для Гуцулії був караний ворогами її волі. Опинившись на чужині, описав він Гуцульщину й гуцулів в дванадцяти книгах своїх прекрасних і цікавих творів. А тепер в похилому німецькому віці перебуває він в німецькому старечому домі. Його хворого огортає гніт самотності в чужому оточенні та журба, що не може сплатити довгів за друк тих книжок та оплатити видання нової своєї книги з

багатьма гуцульськими ілюстраціями під назвою «З гір Карпат», що є вже в друку.

Редакція «Гуцулії», бажаючи допомогти заслуженому письменникові й працівникові на культурній ниві нашого краю, постановила заснувати ВИДАВНИЧИЙ ФОНД МИХАЙЛА ЛОМАЦЬКОГО для оплати його видань, і цим звертається з палким закликом до всіх гуцулів і їхніх приятелів та до всіх українців доброї волі прийти на поміч нашій ініціативі і вислати свої пожертви на цю ціль на адресу нашого журналу з зазначенням, що вони призначені на «Видавничий фонд М. Ломацького». Кожна і найменша жертва буде поквітована на сторінках журналу і буде повано звіт про використання зібраних коштів.

Будьте щедрі на культурне гуцульське діло! Не лишайтеся без відповіді на цей заклик!

Редакція «Гуцулії»